

Peder Severin Krøyers far – fakta og fiksjon

The Truth is out there.

Tema fra X-files

Hans Eyvind Næss

MALEREN TIL MINNE.

Den 20. november 2011 ble maleriutstillingen ”Krøyer. An International Perspective” åpnet på galleriet Den Hirschsprungske Samling i København. Utstillingen kom i stand i anledning galleriets 100-årsjubileum.

Jubileumsutstillingen ble viet Krøyers malerkunst. Galleriet eier flere verk av Krøyer enn av noen andre som inngår i samlingene. I forbindelse med utstillingen ble det utgitt et stort bokverk viet til Krøyer, hans liv og hans kunst, med samme tittel som utstillingen.

Peder Severin Krøyer (1851–1909) var én av Skagen-malerne. Utstillingen og bokverket gir et nytt og bredt perspektiv på Krøyers kunst. Her fortelles om hans mange utenlandsreiser. Et stort utvalg av hans malerier er malt mange steder i Europa og er gjengitt i bokverket. Forbausende for mange er det trolig at Krøyer deltok i så mange som 88 maleriutstillinger i utlandet.

KRØYERS FØDSEL OG FØDESTED. SPEKULASJONER OG HYPOTESER.

Peder Severin Krøyer ble født i Stavanger den 23. juli 1851. Han er en av de mest kjente kunstnere som er født i Norge.

Peder Severin ble døpt i Stavanger domkirke. I kirkeboken er innført at moren var Elen Cecilie Gjesdal. Barnefaren er oppgitt å være fattigfogd Niels Hjorth. I kirkeboken er innført at ”Anmeldelsen skeet af Tjenestepige Joren Helgesdtr med Seddel fra Barnemoderen tjener hos Overlærer Martens Seddelen Skrevet af Skipper Doran Fuglestad”.¹ I klokkeboken står det i samme rubrikk kun ”Joren Helgesdtr.”² Doran Fuglestad var gift med Elen Cecilies søster Severine Pedersdatter Gjesdal.³

Peder S. Krøyer: selvportrett (1897).

Den Hirschsprungske Samling, København.

Krøyer hadde en meget omfattende produksjon som maler. Mange forbinder ham med maleriene fra Skagen. Bildene viser "Fiskere trækker vod på Skagen Nordstrand. Sildig eftermiddag." (1883) og "I købmandens bod når der ikke fiskes." (1882).

Bildene er stilt til disposisjon av Skagens Museum og Den Hirschsprungske Samling, København.

DÅPEN.

Peder Severin ble døpt i Domkirken 24. august 1851. ”Han ble trolig døpt av Magnus Gjør, som var sokneprest i Domkirken”, skriver Gunnar Skadberg.⁴ Teksten under et fotografi av Gjør lyder: ”Magnus Gjør, presten som døpte Peder Severin.. .” Og videre heter det: ”vi kan nok ta for gitt at Gjør deltok i Peder Severins dåpsselskap ...”.⁵ Dette er neppe rett. Peder Severin ble sammen med ni andre dåpsbarn døpt av ”pastor” Berg i forbindelse med høymessen den 24. august 1851.⁶ Nicolai Gerhard Berg, f. 1808, hadde vært personalkapellan ved Domkirken siden 1841. Han var fungerende sokneprest i årene 1844–1848 og deretter residerende kapellan til han i 1853 ble sokneprest i Våler.⁷

”Uekte” barnefødsler var ikke uvanlige. I 1850 ble det i Stavanger døpt hele 24 barn født av mødre som ikke var gift.

Gjennom årene har det versert mange spekulasjoner om hvor Krøyer ble født og hvem som var hans biologiske far.

Denne artikkelen er et forsøk på å komme nærmere svarene på disse spørsmålene.

ALTERNATIVE BARNEFEDRE?

I forbindelse med at det var gått 100 år siden Peder Severin Krøyers ble født, skrev lokalhistorikeren Sigleif Engen i 1951 et par artikler i Stavanger Aftenblad om Krøyers fødsel.⁸ Han sier at det hadde versert rykter om mulige andre barnefedre enn Niels Hjorth. Han nevner en (ikke nærmere navngitt) person av Kielland-familien, Erik Gjesdal, overlærer Leonard Martens, Elen Cecilie Gjesdals svoger Doran Fuglestad og sykehuslegen. Engen avslutter sin artikkel av 19.7. 1951 med å si: ”Muntlige tradisjoner i en slik sak vil neppe ha større interesse.”

Vibeke Krøyer, Peder Severin Krøyers datter, skrev en minneartikkel i Dagbladet i 1951.⁹ Den hadde tittelen ”Danmarks store norskfødte maler fyller 100 år.” I denne lange artikkelen forteller Vibeke Krøyer om sine erindringer om faren. I vår sammenheng er den viktigste delen av hennes fortelling at hun på et besøk i Stavanger ble kjent med en gammel mann som fulgte henne rundt i byen og som tok henne med til Lagård gravlund. Mannen var garveren

Svend Balthazar Eriksen.¹⁰ Vibeke Krøyer skriver: ”På kirkegården førte den gamle garveren meg like bort til en stor gravstein av granitt, overgrodd av mose og efeu. Steinen sto på et gammelt familiegravsted, og slekten het Petersen. –De var meget ansette folk som flyttet til Stavanger østfra, sa garveren. De hadde en sønn, og sammen med ham tilbrakte Ellen Gjesdal meget av sin tid. Folk snakket om at de visst var forlovet, men så endag tok han hyre, og han kom aldri mer tilbake til Stavanger”.

Vibeke Krøyer forteller at hun hadde vanskelig for å tro at Hjorth var Krøyers far. Hun mener at Hjorth kan ha påtatt seg farskapet fordi han var en god mann. Og hun skriver: ”Det er nok av muligheter – også den at fattigfogden var en *stor* mann i ordets beste betydning. Iallemfall har jeg helt siden den gangen følt en trang til å rense hans minne for all den skitt som har vært kastet på det. Jeg har selv et fotografi av ham som hans virkelige barnebarn sendte meg et par år etter at jeg hadde besøkt Stavanger. Det er ikke den fjerneste likhet mellom dette ansiktet og min fars eller mitt eller noen av mine to sønners for den saks skyld.”

Sjømannen Hans Christian Jacobsen nevnes som mulig farskapskandidat i en artikkel skrevet 6. august 1951 under psevdonym C.r. i Stavanger Aftenblad.¹¹ Det vises der til Vibeke Krøyers beretning. C.r. avsluttet sin artikkel med at hypotesene om alternative barnefedre, som sjømannen Hans Christian Jacobsen, ”jo i høy grad er gjetning og det er noe som ikke bør forekomme.”¹² En sindig refleksjon!

Årsaken til at Jacobsen fortsatte å bli ansett som en mulig farskandidat finner vi i en artikkel av teaterhistorikeren Eli Ansteinsson i 1963, 12 år senere.¹³ Hun lette etter en mulig far ved navn Petersen, eller en mann som hadde tilknytning til familien på familiegravstedet og som kunne stemme overens med garver Eriksens antydninger til Vibeke Krøyer. Hun fant ingen Petersen, men hun fant sjømannen Hans Christian Jacobsen. Han var sønn av kjøpmann Boye Petersens svigersønn Christian Friedrich Jacobsen.¹⁴

I 1963 skrev imidlertid Sigleif Engen at ”fattigfogd Hjorth er barnefaren” og ”vi har fått full visshet i denne saken, så langt det overhodet er mulig å få det i en paternitetssak (farskaps sak).”¹⁵ Engen tilføyer at hypotesen ”om at en ung gutt av familien Boye Petersen – Jacobsen skulle være den egentlige barnefaren, kan ikke karakteriseres som annet enn rykter.”¹⁶

Gunnar Skadberg valgte senere likevel å forfølge hypotesen om at Hans Christian Jacobsen kunne være barnefaren, først i en artikkel i Stavangeren i 2004 og deretter i boken ”Peder Severin Krøyer sett fra Stavanger – fødebyen” i 2009. I følge Skadberg var den biologiske faren med ”en til visshet grensende sannsynlighet .... den unge sjømannen Hans Christian Jacobsen.”¹⁷ Dette gjør Skadberg til en absolutt sannhet i avsnittet som har tittelen: ”Hans Christian Jacobsen – sjømannen som ble far til Peder Severin.”¹⁸

Elen Cecilie tok Peder Severin med seg til København sommeren 1852. Da var Peder Severin ett år gammel. Han ble senere adoptert av tantens, Bertha Cecilie Pedersdatter Gjesdals, mann, Henrik Nikolaj Krøyer. Peder Severin brukte navnet Krøyer hele livet.

Før vi forsøker å finne svarene på hvor Krøyer ble født og hvem som var hans far, kan det være nyttig å vite litt mer om aktørene i puslespillet som kan lede oss i retning av svarene på gåten om malerens far. Det er naturlig å begynne disse omtalene med familien Gjesdal.

ELEN CECILIE GJESDAL, HENNES FAMILIE OG PEDER SEVERINS FØDESTED.

Elen Cecilie Gjesdal ble født i Stavanger 22. april 1824.¹⁹ Hun var datter av Peder Gjesdal og Sissel Pedersdatter f. Selvig. Peder var født i Gjesdal i 1775. Han døde 6.4.1836. Foreldre var gårdbruker Peder Olsen Gjesdal og konen Sissel Olsdatter.²⁰ Sissel var datter av husmann Peder Rasmussen (1759–1856) og Berte Olsdatter (1761–1833) på Selvik i Høle. Peder og Berte hadde fire barn, to gutter og to jenter. Den andre datteren, Sissels søster, var Inger Pedersdatter, f. 1788 som i 1807 ble gift med Tore Rasmussen Idsø (1769–1846). Det var til henne Elen Cecilie Gjesdal ble ut-satt som sinnsyk i tiden 23.4.1850 – 11.6.1850, se nedenfor.

Peder Gjesdal og Sissel Pedersdatter giftet seg i Høle kirke i 1811. Peder og Sissel Gjesdal flyttet til Stavanger der de bodde i Bakkegt.14.²¹ De kjøpte hus i 1812 (Høleberggt.10). De flyttet inn her i 1820.²² Huset ble solgt i 1837 etter at Peder Gjesdal døde i 1836.²³

Peder Gjesdal og Sissel Pedersdatter fikk åtte barn:²⁴

a. Peder Pedersen Gjesdal, født 3.9.1812.²⁵ Han fikk borgerskap, var smed og fikk i 1843 borgerskap til å drive ”markententeri og værtshushold.”²⁶ Peder er mest kjent som skipsbyggmester. Han og Ole Egeland bygget briggen ”Hercules Weyer” som fikk bilbrev i 1842.²⁷ I 1848 bygget han briggen ”Favoriten” på verftet på Kjeringsholmen for Køhler & Co.²⁸ I 1851, det året søsteren Elen Cecilie nedkom med sønnen Peder Severin, bygget Peder Gjesdal barken ”Hebe” på verftet til J.A. Køhler & Co i Hillevåg. Skipet var det største som til da var blitt bygd på disse kanter av landet. Det ble av noen ansett som det vakreste skip i den norske handelsflåten. Skipet ble et meget kjent emigrantfartøy.²⁹

Peder Gjesdal bodde i ”Sandvigen” i et hus med brannnummer 676, det senere Løkkeveien 122, se nedenfor.

Peder Gjesdal er sentral i omstendighetene omkring søsteren Elen Cecilies barnefødsel i 1851 av flere grunner.

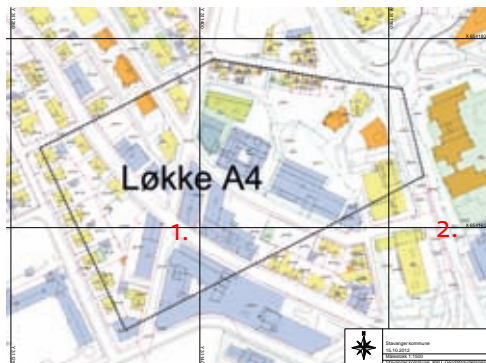
Peder Gjesdal døde i San Francisco august 1859.³⁰ Han giftet seg 17.3.1836 med Jørgine Svendsdatter,³¹ dpt. i Randaberg 21.6.1812, d. 1889, datter av Sven Olsen Storhaug.³² Jørgine (også skrevet Georgine) bodde i 1875 i Rosenbergbakken 18.³³

Jørgine Svendsdatters foreldre var Sven Olsen, f. 1764, d. 16.6.1841 og GjØa Rasmusdtr., f. ca. 1769, d. 17.4.1847. Sven var sønn av Ola Svensen GrØdeim, gårdbruker på bruk 1 på GrØdeim i Randaberg (ca. 1736–1796) og konen Barbro Kjellsdtr. (1740–1802).³⁴

Sven Olsen festet i 1794 husmannsplassen Storhaug under Hetland prestegård. Deretter brukte han Storhaug som familienavn. Han sa fra seg husmannsplassen etter tre års tid.³⁵ Han tok borgerskap som snekker i Stavanger 18.9.1797.³⁶

Sven Olsen Storhaug kjøpte 24.6.1835 løkken A4 på Egenes på offentlig auksjon. Skjøtet ble tinglyst 9.11.1835.³⁷ Løkken er tegnet inn på kart over Egenesløkkene fra 1830.³⁸ Sven Olsen Storhaug bodde her og hadde bolighus og låve i 1837.³⁹ I 1906 utarbeidet Stavanger kommune en historikk om alle løkkene på Egenes. Her er detaljert informasjon om løkke A4, Sven Storhaugs

Løkke A4, Storhaugstykket. Løkken er lagt inn på dagens kart. 1. Tanke Svilandsgate, 2. Løkkeveien
Jan Petter Larsen, Stavanger kommune.

kjøp av løkken, beskrivelse av løkken og opplysninger om eierne av parseller som ble frasolgt løkken.⁴⁰

Sven Olsen begynte utparsellering av tomter på løkken. Nils Nilsen kjøpte en part av dette stykket i 1836.⁴¹ Nils festet bort to parter av eiendommen sin, ”Storhoug Stykket kaldet”, den 30.11. 1842.⁴²

Sven solgte en del av denne løkken til svigersønnen Peder Gjesdal i 1841.⁴³ Eiendommen hadde brannnummer 676 og fikk senere gateadresse Løkkeveien 122.

Løkke A4 ble kalt for ”Storhougstykket” (altså etter Sven Storhoug) og hadde dette navnet i flere tiår inntil dagens gateadresser kom på plass.

Boliger på løkkene og de mange boliger som ble fradelt løkkene, fikk ingen gateadresse før etter gatenavnene i Stavanger ble fastsatt av gatenavskommisjonen i 1860.⁴⁴ Eiendommene som ble kjøpt fra Egenesløkkene og som ble gjenstand for fradeling og utparsellering på midten av 1800-tallet, ble ofte kalt ”stykker”. Navnet fikk de ofte etter den første kjøperen av eiendommen. Storhaugstykket – Egenesløkke A4 - er bare ett av mange slike stykker.⁴⁵

Peder Gjesdals enke solgte eiendommen til Jens Westgaard i 1863.⁴⁶ Eiendommen ble senere oppkjøpt av gassverket og huset ble da revet. Enken Georgine (Jørgine) Gjesdal kjøpte senere tomt som var fradelt Storhaugstykket. Der bygde hun seg nytt hus.⁴⁷ Eiendommen fikk adresse Rosenbergbakken 18.⁴⁸

Peder Severin ble født her på Storhaugstykket i 1851. Moren ble tatt hånd om av broren Peder Gjesdal og konen hans.⁴⁹ Byhistorisk forening, Stavanger og Stavanger museum, MUST, foreslo i 2013 at Stavanger kommune skulle oppkalle en plass lokalisert på Storhaugstykket som Peder Severin Krøyers plass. Stavanger kommunes gatenavnvalg har vedtatt å kalle plassen ved enden av Rosenberggates øvre del for Peder S. Krøyers plass. Plassen vil bli opparbeidet og skiltet.

Elen Cecilie hadde i 1851 allerede vært psykisk syk i flere perioder. I de perioder hun ikke var innlagt på sinnsykehuset eller på sykehuset eller var ut-satt hos familier ”på landet” eller i private husholdninger i Stavanger,

oppholdt hun seg hos broren skipsbyggmester Peder Pedersen Gjesdal og konen hans på "Storhaugstykket" og senere hos svigerinnen, Peders enke.

b. Severine Pedersdtr., f. 2.10.1814. Hun ble gift med Doran Monrad Fuglestad 26.7.1838. Han var født ca. 1817 i Egersund og sønn av Peder Fuglestad. De fikk en sønn, Peter Fuglestad, født 22.12.1839. Doran Fuglestad var søsteren Elen Cecilies verge da hun fødte sønnen Peder Severin 23. juli 1851. Doran fikk skipperborgerskap 20.6.1842. Han var stadig på reise og returnerte til Stavanger etter en av sine turer i juli 1851.⁵⁰

c. Bertha Cecilie Pedersdtr., f. 19.5.1817; g.m. Henrik Krøyer i København.⁵¹

d. Olene Pedersdtr., f. 12.5.1819, d. 25.2.1835.

e. Rachel Pedersdtr., f. 25.12.1821.

Elen Cecilie og søsteren Rachel ble begge konfirmert søndag 7. oktober 1838. Rachel fikk anmerkningen "yderst elendig ... (og) forsømt..".⁵²

Rachel hadde psykiske problemer. Hun ble "utsatt" på en bondegård.⁵³ I understøttelsesprotokollene i arkivet etter Stavanger fattigvesen finnes mange opplysninger om Rachels triste skjebne i årene fra 1854 til 1865. Hun hadde vært tjenestepike til ca. 1854, men ble da vurdert som "sindssvag".⁵⁴ Hun besøkte flere ganger sin søster Bertha Cecilie i København, siste gang i 1845.⁵⁵ Noen år senere ble hun utsatt hos tømmermann Ole Lode i Stavanger som sinnslidende. Som motytelse mot å gi Rachel husvære refunderte fattigvesenet utgiftene til husleie frem til 21.10.1856. Deretter oppholdt hun seg hos "enkemadame Thomsen". Hun ble deretter utsatt på landet og bodde ½ år hos gårdbruker Ole Johannes Eriksen Hauge på Nedre Tjensvoll for 2 spd. måneden fra 19.2.1857. Fra 17.7.1857 bodde hun hos gårdbruker Michael Andersen Sand på Tjensvoll for samme betaling. Betalingen ble forhøyet til 3 spd. i måneden 1.5.1858 "imod at Manden for denne Betaling beholder hende indtil hun om muelig for samme Betaling kan blive udsatt paa Udsire". Hun rømte fra Michael Sand 17.9.1858 "og er hengaaet til en Pladsmann (husmann), Peder Pedersen Tjensvoll den 18.9.1858." Husmannen godtok å ha henne i hus for samme betaling, altså 3 spd. i måneden. Deretter ble hun utsatt hos gårdbruker Enok Evensen Tjensvoll fra 6.10.1859 på seks dagers oppsigelse.⁵⁶ Fattigvesenet betalte 2 spd. 60 skilling måneden. Etter å være blitt oppsagt ble hun fra 2.10.1862 utsatt til gårdbruker Rasmus

Peder S. Krøyers plass. Plassen skal skiltes i enden av Rosenberggaten når området opparbeides etter at SR-Banks konsernbygg er oppført på nabotomten. Plassen grenser til Storhaugstykket.

Foto: Hans Eyvind Næss

Andersen på Fotland i Time. Hun var hos ham til hans svigersønn Sven Halvorsen overtok bruket i 1872. Deretter var Rachel utplassert hos Sven Halvorsen til 1884.⁵⁷ Hun forlot Fotland den 16.10.1884 og ”blev om Aftenen indtagen i Anstalten.”⁵⁸ Den månedlige utgift for fattigvesenet for denne utplasseringen var 2 spd. 20 skilling måneden. (fra 1876 8 kroner og 67 øre). I 1884 hadde Rachel Pedersdatter vært ”utsatt på landet” i 27 år.

Rachel er ikke registrert i Tvangsarbeidsanstalten ved Den kombinerte indretning, så hun var trolig innsatt i sinnsykehuset eller sykehuset.

Protokollene som kunne ha dokumentert dette, er gått tapt. Rachel er heller ikke nevnt blant de innsatte eller blant pasientene ved Den kombinerte indretning i folketellingen for Stavanger i 1885. Hun er heller ikke ført blant døde i kirkebøkene for Dom og Petri menigheter i 1884 eller 1885. Så hennes skjebne i hennes siste leveår er foreløpig ukjent.

f. Elen Cecilie Pedersdatter, f. 22.4.1824, d. 1.10.1892.⁵⁹ Se om hennes livsløp i neste avsnitt.

g. Inger Pedersdtr., f. 18.9.1826, reiste ca. 1838/1839 til København for å bo hos søsteren Bertha Cecilie og hennes mann Henrik Krøyer. Hun fikk i 1844 sønnen Vilhelm Krøyer med svogeren.

h. Peter Pedersen, f. 10.12.1830, skjebne ukjent.

ELEN CECILIE GJESDALS VANSKELIGE LIV.

Elen Cecilie ble konfirmert i 1838, 14 år gammel sammen med sin tre år eldre søster, Rachel. Elen Cecilie fikk følgende karakteristikk av presten som konfirmerte henne: ”meget god kundskab ...meget flittig og oppmerksom”.

I Stavanger fattigvesens understøttelsesprotokoller gis det detaljerte opplysninger om Elen Cecilie fra hun var 17 år i 1841 til hun reiste til København for godt 20.6.1863. Opplysningene har ikke har vært kjent tidligere, og gjengis her i sin helhet.

Elen Cecilie var tjenestepike hos overlærer Leonard Martens i 8 ½ år, fra 1841 til august 1849 da hun ble ”sindssvag”.⁶⁰ Fra september til 4. desember 1849 bodde hun hos broren Peder Gjesdal. Den dagen lot broren henne med samtykke fra fattigkommisjonen innsette i ”Mentalindretningen”.⁶¹ På po-

litimesterens (d.s.s. byfogdens) ordre ble hun dagen etter utplassert hos enkemadame Birgitte Thomsen i Nedre Strandgate 35.⁶² Elen Cecilie oppholdt seg hos fru Thomsen til hun den 17.4.1850 ble utplassert hos en gårdbrukerenke på Sola.⁶³ Elen rømte tilbake til byen etter fire dager. Den 24.4.1850 ble hun utsatt til sin moster Inger Pedersdatter på gården Idsø i Strand. Den 11.6.1850 ble Elen transportert tilbake til Stavanger.⁶⁴ Den 13.6.1850 "blev hun anholdt paa Gaden af 2de Vægtene for Gadeuorden om Natten og indsadt i Sindssygeindretningen ved Stavanger Fattig-Sygehuus."⁶⁵ Kort tid etter ble hun på nytt utsatt på landet, denne gang til gårdbruker Ola Bråstein i Høyland for 3 spd. 60 skilling måneden.⁶⁶ Men hun ble ikke boende lenge der. Hun ble på nytt innlagt på "døllhuset" den 30. september 1850.⁶⁷ "Seinere ble hun overført til institusjonens somatiske sjukehus, der hun ifølge rettsprotokollen befant seg da hun ble gravid."⁶⁸ Sønnen Peder Severin ble født den 23. juli 1851. Om en regner et ni måneders svangerskap, skjedde unnfangelsen ca. 23. oktober – 1. november 1850, og mest sannsynlig under høstmarkedet 29. oktober – 1. november 1850.⁶⁹

I vitneavhørene som ble opptatt av politiet høsten 1851 etter at Peder Gjesdal hadde anlagt sak mot Niels Hjørh for overgrep mot søsteren, fortalte både Elen Cecilie selv og flere vitner om hennes seksuelle aktiviteter, "Omgang med Mandfolk", under markedsdagene 1850. I vitneavhørene sitert nedenfor er opplyst at hun var innlagt på sykehuset til "en Stund efter Nytaar". Hun ble sluppet ut fra "Sindssygeindretningen" 6.2.1851.⁷⁰

Elen Cecilie Gjesdal led under svangerskapet og frem mot vinteren 1851 en vanskjebne som fattig, syk og gravid. Hun hadde vært støttet av fattigvesenet siden 1849. Hun søkte på nytt fattigvesenet om støtte utover i 1851. Kommisjonen avslo hennes første søknad den 13.5.1851.⁷¹ Da hun søkte på nytt 3.6.1851, vedtok kommisjonen at fattigforstanderen (P.A. Petersen) kunne gi henne 1 speciedaler månedlig "til hendes Underholdning".⁷² Hun sendte ny søknad som ble behandlet av kommisjonen 5.8.1851, altså få dager etter at hun nedkom. Kommisjonen vedtok da at "Elen Gjesdal tilstedes en Extrahjælp af 1 spd. For denne Maaned foruden hvad hun har."⁷³ Den 9.9.1851 behandlet kommisjonen en ny søknad, "andragende om forøget Tillegg", fra Elen Gjesdal, men denne ble avslått. Elen anmodet på nytt om tillegg til den månedlige støtte. Søknaden ble behandlet 4.11.1851. Den ble avslått. Hun beholdt trolig understøttelsen på 1 speciedaler, men da regnskapene er delvis bortkommet, er det vanskelig å kontrollere utbetalingene

fra kommisjonenes kasse. En finner imidlertid nevnt utbetalinger i 1851 med henvisning til bilag som er bortkommet og også en innførsel om ”Et par sko til Elen Gjesdal”.⁷⁴

Elen Cecilie hadde problemer med selv å ta hånd om spedbarnet. Hun reiste med sin ett år gamle sønn til søsteren i København 22.7.1852.⁷⁵ Hun synes å måtte ha reist med dampbåten ”Martelle” som forlot Stavanger den 22. juli 1852 med kurs for Hamburg. Hamburg-rutene anløp som regel København.⁷⁶ Gunnar Skadberg skriver i 2011 at ”Fram til nå har vi antatt at det var ved juletider i 1851 at Berthe Cecilie Krøyer var i Stavanger for å hente med seg den halvt år gamle nevøen Peder Severin.”⁷⁷ Men med basis i en dansk kilde om at hun var i København 22. juli 1852⁷⁸ tyder det på ”at Peder Severin ikke ble overlatt i mosterens varetekt før han var ett år gammel og at det var moren som brakte ham til København.”⁷⁹

Elen Cecilie ble værende hos sønnen og søsteren i København i mer enn fem år. Dagliglivet var periodevis svært vanskelig. I 1857 var hun en tid innlagt i St. Hans hospital. Hun ble mottatt ved hospitalet 22. mai og ble utskrevet 26. august. Da ble hun transportert til Stavanger med dampskipet ”Kronprindsesse Louise”.⁸⁰

I pasientprotokollen for St. Hans hospital finnes innført opplysninger som Elen Cecilie Gjesdal selv fortalte:

”Ellen Cecilie Gjesdal. 33 Aar. Ugift

1857 22de Mai

Patienten der er af norsk Herkomst, led for 6 Aar siden i Stavanger af Nervefeber, hvor efter hun i ½ Aar var sindsforvirret og blev behandlet der paa Hospitalet; her blev hun under sin Sygdom besvangret af Hospitalets Inspecteur, og fødte efter et normalt Svangerskab et drengebarn; hendes Sind synes ikke at være bleven videre paavirket herved, idet hun erklærede sig selv naturligviis fuldkommen skyldfri paa Grund af hendes sindsforvirrede Tilstand. I de sidste 5 Aar har hun opholdt sig med sit barn i Kjøbenhavn hos en gift Søster, hvor hun efter eget Sigende har havt gode Dage og ikke bestilt meget. Hendes nuværende Tilstand har udviklet sig i Løbet af Vinteren, og som Grund angiver hun Frygt for sin Fremtid, da Søsteren til Foraaret vilde

have, at hun skulde tage ud og sørge for sig selv, en Frygt, som hun dog selv erklærer for ugrundet, da hun godt kan arbeide og vilde kunde have en Condition, men denne Forandring af Stilling virkede dog meget ængstende paa hende; hun kunde intet bestille, blev urolig og forstyrret i Sindet, jamrede sig, truede med at henge sig, blev undertiden hæftig og slog om sig, saa at hun maatte indbringes paa Alm. Hosp. for c. 14 dager siden. Hun er af stor, klodset bygning, har grove flegmatiske⁸¹ Ansigtstræk, graalig sterk fregnet Hud, sparsomt røddligt Haar. Hun sidder ledig med Hænderne overkors, Ansigtstudtrykket mistrøstigt, kjedsommeligt, hendes Tale er langsom, uden Hæftighed, fuldkommen sammenhengende og fornuftig, hun gjør udmærket Rede saavel for sit tidligere Liv, som ogsaa for sin Tilstand i det sidste ½ Aar, hun erklærer ”at hendes Sind er veret forkeert hvorimod hun har en meget god Forstand, hun har teet sig som ett galt Menneske, nu er hun ulykkelig, og det er for seent at gjøre det godt igien”; dette er hendes daglige Yttringer, og de Tanker der alene beskjæftige hende, og med hvilke hun ikke er i stand til at udøve nogen Reaction, den ene dag som den anden findes hun i samme Stilling og med samme Udtryk, og er uimodtagelig for alt Raisonnement, undertiden jamrer hun høit, bliver da ogsaa hæftig og slaer om sig, men disse Anfald blive dog sjeldnere og sjeldnere. Hendes Menstrue er i de sidste maaneder udebleven, forøvrigt er hendes legemlige Tilstand god.

26 Aug

Afsendt uhelbredet til sit Forsørgelsessted.”⁸²

I 1857 ble Elen Cecilie Gjesdal transportert fra København tilbake til Stavanger som ”Sindssvag” og ble ”afleveret her”, altså til fattigkommisjonen, 14.11.1857. Hun ble umiddelbart plassert hos enkefru Thomsen der hun hadde bodd åtte år tidligere.⁸³ Fru Thomsen ble betalt for dette etter regning.

Fra 24.4.1858 var Elen Cecilie utsatt til enken Elen Bergitte Lie i hus med brannnummer. 662 mot 3 spd. i månedlig betaling.⁸⁴ Huset fikk senere adresse Andasmauet 4 og er senere revet. Elen Lie var datter av Lars Sevrinsen Lie. Hun ble gift i 1850 med matros Andreas Christian Tønnessen. Men hun ble enke i ung alder. Som for mange andre familier var kontraktene med fattigvesenet (såkalt lisitering) om utplassering av sinnssyke en måte å spe på inntekten. I de to nabohusene Andasmauet 2 og 4 hadde Elen Cecilie til sammen syv korte opphold i årene 1858–1863. Hun rømte fra Elen Lie etter kort tid. Nye utplasseringer fikk samme resultat. Hun rømte fra den ene

Peder S. Krøyers malerier av sin mor Elen Cecilie Gjesdal (f. 1824) til venstre, og tanten Bertha Cecilie Gjesdal (f. 1817) gift med Hermann Krøyer. Maleriet av moren er malt i 1869 og eies av Skagens Museum. Maleriet av Bertha Cecilie er malt i 1868 og eies av Den Hirschprungske Samling, København.

familien etter den andre, først fra skipper Sven Johannessen, så fra skipper Omund Johnsen og så fra gårdbruker Ole Johannes Tjensvoll som hun hadde bodd hos siden 1.6.1858.⁸⁵ Den 12.6.1858 ble hun på nytt plassert hos Elen Lie som nå fikk 4 spd. i månedlig betaling for å huse Elen Cecilie. Fra 1.6.1859 ble hun for tredje gang plassert hos enkefru Thomsen. Fra 24.8.1859 ble hun utsatt til styrmann Rasmus Pallesen i Andasmauet 2 (brannnummer 663).

Elen Cecilie Gjesdal ble innlagt i Den kombinerede indretning nyttårsaften 1859.⁸⁶ Hun ble ”denne gang værende på sykehuset fram til 1. februar 1860.” Fra 2.2.1860 var hun utsatt hos fattigforstander O. Omdahl.⁸⁷ Hun var hos ham i 1 ½ måned. Fra 16. mars til 19. mars 1860 var hun igjen innsatt i ”Daalhuset”.⁸⁸ Fra 27. mars 1860 var hun utsatt for tredje gang til enken Elen Bergittie Lie, også nå for 4 spd. måneden. Fra 10. oktober 1860 var hun utsatt for annen gang hos styrmann Rasmus Pallesen i Andasmauet 2. Hun var deretter innsatt i arbeidsanstalten fra 30.12. 1860 til 24.1.1861. Fra 7.4.1861 var hun for fjerde gang utsatt hos Elen Bergittie Lie. Fra 16.11.1861 var hun utsatt hos skipstømmermann Peder Gjesdals enke – Elens svigerinne – i Løkkeveien 122,⁸⁹ og fra juni 1862 for tredje gang hos styrmann Rasmus Pallesen.

Elen Cecilie reiste ”med Dampskib til Kjøbenhavn den 20.6. (18)63”. Skipet var Det Nordenfjeldske Dampskibsselskabs ”Haakon Jarl” som kom fra Trondheim kl. 11.00 om formiddagen og reiste videre samme dag via Kristiansand og Helsingør til Hamburg.⁹⁰ Det synes å være feil at hun skal ha reist med en skute fra Stavanger 20. juli 1863 via Gøteborg.⁹¹

I København flyttet Elen Cecilie inn igjen hos sin søster og hennes mann Henrik Nikolaj Krøyer, Peder Severins adoptivfar.⁹²

Peder Severin Krøyer (1851–1909) ble gift 23.7.1889 med Marie Triepcke.⁹³ De fikk datteren Vibeke Krøyer, f. 5.1.1895. Hun var gift 1. m. Otto Christensen og 2. m. Kai Rudolph Dahl. Hun fikk to barn med Dahl, sønnen Klaus Rudolph Krøyer Dahl, f. 13.2.1923, d. 1981 g. 1951 m. Kirsten Dahl Nielsen, og sønnen Rolf Krøyer Dahl, f. 8.5.1925, d. 2003 g.m. Annette Holdensen.

Rolf fikk sønnen Jon Holden Dahl, og hans datter er Anne Sofie Krøyer Dahl. Hun og faren deltok i en dokumentarserie om Krøyer i DR i mars 2008.

EN KONFLIKT SOM FIKK FØLGER. PEDER PEDERSEN GJESDALS RASERI MOT FATTIGFOGD NIELS HJORTH.

Elen Cecilies bror, Peder Gjesdal, hadde fått byfogdens tillatelse til å legge henne inn på sinnssykehuset første gang, mot fattigfogdens vilje. Hjorth mente at Gjesdal var beruset.

Noen få dager senere gav dette seg utslag i at Peder forsøkte å banke opp fattigfogden. Hjorth sendte et detaljert brev til byfogden i Stavanger, Halvor Olaus Christensen, om denne hendelsen. Brevet er datert den 11. desember 1849.⁹⁴ Utdrag av brevet lyder:

”Sidstleden Løverdags Aften (8.12.1849. Forf. anm.) kl. 7 medens jeg var et Erende hos Madm sal. Johnsen paa Kleven heri Byen kom Skibsbygmester Peder Gjesdahl, nærmende hendes Logis hos Toldbetjent E. Houge, og efter først at have lyttet for Husets Vinduer og Dører, begyndte han at slaae og spende til Gadedøren der var laaset i, og holdt han saa længe ved, med denne hans Adfærd uden at vilde tilkjendegive hvem han var, indtil at der fra Madm. Johnsens Side maatte raabes vold! Udaf sin Værts Sahlsvindue, men da der fra Byen, Ingen kom tilhjælp, formodentlig fordi at hendes Raab ei har været hørt, maatte hun og hendes Tjenestepige springe ud paa Gaden igjennem Bagdøren for deels at søge om Bistand og deels at komme efter hvem denne Voldsmand var, hvorved man erfarede, at det var ovennævnte Peder Gjesdahl. I medens dette foregik, blev jeg forud af Madm Johnsen, indelukket i en kold og mørk Stue, for som hun sagde, at betrygge mig for Gjesdahls Overfald.

Paa Gaden anmodede hun ham, at forlade Huset, hvilket han nægtede at gjøre endog om Politiet blev kaldet .....(og Gjesdahl fortsetter å utøve vold og banner og skjeller).....(og) yttrede .....at dersom han blot fandt Hjorth, som skulde have løiet for Byfogden, at han var beruset den Aften han indsadte sin Søster i Daalhuset, saa skulde han ei komme helsskindet fra ham. Da han vilde søge Hævn over ham hvor han traf ham paa Gaden, enten det var om Dag eller Nat skulde han falde over ham .....- døde skal han.....jeg skulde frygte ham, og ei lade mig mere see paa gaden. ... (hvoretter Hjorth ikke turde forlade huset før kl. 5 neste morgen).”

ELEN CECILIE GJESDALS SEKSUALPARTNERE UNDER MARKEDSDAGENE HØSTEN 1850 OG RETTSSAKEN MOT NIELS HJORTH.⁹⁵

Elen Cecilie utla Hjorth som barnefar da Peder Severin ble født. Hjorth påtok seg farskapet ved ikke å gå til fraleggelsessak. Hjorth pådro seg dermed plikt til å betale Elen Cecilie oppfostringsbidrag. Den 3. september 1851 sendte Elen Cecilie anmodning til amtmannen gjennom sin verge, svogeren Doran Fuglestad, om at bidragets størrelse måtte utredes og at det beløp som ble fastsatt, måtte sendes henne.⁹⁶ Amtmannen ba byfogden utrede beløpet. Det skulle baseres på Hjorths økonomiske situasjon. Beløpet ble fastsatt til 8 spd. årlig. Krav om betaling ble forkynt for Hjorth. Amtmannen fikk melding om at forkynnelsen hadde funnet sted den 12. september.⁹⁷

Elen Cecilies bror har i løpet av disse ukene bestemt seg for at han ikke skulle slå seg til ro med at Hjorth hadde erkjent farskapet og dermed måtte slippe med å betale oppfostringsbidrag. Den 30. september begjærte han at det ble tatt ut tiltale mot Hjorth for å ha forgrepet seg på søsteren og misbrukt sin stiling som fattigfogd.⁹⁸ Amtmannsembetet var på denne tid offentlig påtalemyndighet i straffesaker. Den 1. oktober sendte amtmannen befaling til byfogden og politimesteren, Halvor Olaus Christensen, om å oppta forhør i anledning Peder Gjesdals anmeldelse.⁹⁹ Anmeldelsen er omtalt i det dokumentet om Peder Gjesdals forsøk på voldelig overgrep mot Hjorth som ble lagt frem i saken. Der ble det opplyst at Peder Gjesdal anmeldte Hjorth for å ha begått en straffbar handling som offentlig tjenestemann ved å ha forgrepet seg på Elen da hun "var "Sindssvag" og som saadan under Hjorths Opsyn paa Galehospitalet heri Byen."¹⁰⁰

Straffesaken mot Niels Hjorth verserte for retten i lang tid. Dom i underretten ble avsagt 1.11.1852.¹⁰¹ Frifinnelsesdommen ble anket. Endelig og rettskraftig dom ble avsagt av i stiftsverretten i Kristiansand 12.1.1853. Hjorth ble frifunnet i begge instanser.

Eli Ansteinsson gjenga i sin artikkel korte oppsummeringer fra rettsmøtene i underretten. Disse fant sted i tidsrommet 22.1. – 19.10.1852.

I rettsmøtene vises det til tidligere forklaringer. Dette er de forklaringene som ble gitt i de forhør som ble opptatt i saken forut for behandlingen av straffesaken på bytinget. Ansteinsson skriver: "Referat av disse vitneutsagn

later ”tilfeldigvis” å være bortkommet”.¹⁰² Hun insinuerer uten videre kommentar at noen bevisst kan ha fjernet dokumenter/dokumentasjon i saken. Gunnar A. Skadberg går mye lenger enn dette i sine kommentarer og skriver bl.a.:

”På det første rettsmøtet viser referenten (aktor) til en forklaring Hjorth har avgitt i forhør (dokumentet er fjernet eller forsvunnet fra arkivene).”¹⁰³

”Under dette første rettsmøtet stadfestet Elen Cecilie sin tidligere forklaring (som må ha inneholdt viktige opplysninger, men som er forsvunnet fra arkivmaterialet fra saken mot fattigfogden).”¹⁰⁴

”Dommen sier at det var mens hun var anbrakt ved sykehuset, at hun ble fruktsommelig. Det heter også at hun har hatt omgang med forskjellige Mandspersoner hvoriblandt den i Sygehuset boende Fattigfogd Niels Hjorth. **Han er den eneste som nevnes ved Navn.**¹⁰⁵ Siden Elens forklaring er forsvunnet fra rettspapirene, kan vi ikke kontrollere at hun har vedgått dette. Og om hun har navngitt Hjorth, er det sannsynlig at også andres navn er blitt nevnt. I så fall forstår vi bedre hvorfor referatet fra avhøret av henne er blitt borte...”¹⁰⁶

Skadbergs resonnement er at det må være fjernet dokumenter i saken: ”At viktige dokumenter er forsvunnet fra sakspapirene – blant annet referatet fra avhøret av Elen – antyder også korrupsjon og at her var det ting som skulle skjules”.¹⁰⁷

Den konspirasjonsteori som Skadberg fremlegger er i korthet slik: Sjømannen Hans Christian Jacobsen har bestukket fattigfogden for å få adgang til Elen Cecilie Gjesdal på sinnssykeavdelingen og/eller sykehusavdelingen ved Den kombinerte indretning der Niels Hjorth både bodde med sin familie og der han hadde kontor. Jacobsen, som var på sjøreis mesteparten av tiden fra 1849 til han døde i New Orleans i 1852 har, ifølge Skadberg, vært i Stavanger i slutten av oktober 1850 da Elen Cecilie ble besvangret. Hans familie og venner, faren – kjøpmann og formannskapsmedlem - Christian Friederich Jacobsen, moren Boyine Wilhelmine Petersen, tanten Caroline Petersen g.m. pensjonert overlærer ved Stavanger katedralskole Leonard Martens, kemner og fattigforstander P.A. Petersen i samarbeid og forståelse med byens sokneprest Magnus Gjør, byens klokker og ordfører Jens Jensen betalte fattigfogd Niels Solberg Hjorth til å påta seg farskapet ”for å skjule den skandalen

familiene Jacobsen / Martens var havnet i.¹⁰⁸ (...)

(...) Som ordfører var Jensen fattigfogdens arbeidsgiver, med rett til å si ham opp om han hadde forbrutt seg mot instruks og regler. Og var det noe Hjorth fryktet, så var det vel å miste stillingen sin igjen. Det fikk være nok at han hadde opplevd å bli oppsagt som gullsmed i Stavanger i 1842.¹⁰⁹ (...) Seinere, i rettssaken som skulle komme, var Jensen fortrolig med alle hovedaktørene. Han kjente både forsvareren (prokurator Nils Frederik Severin Tambs)¹¹⁰ og aktor (prokurator Ambrosius Hansen)¹¹¹ fra møter i bystyret og formannskapet. Formannskapet var på denne tiden en oversiktlig forsamling på ni medlemmer. Sannsynligvis hadde ordføreren så stor innflytelse at det var mulig for ham til å bestemme hva som eventuelt skulle tilflytte offentligheten – også fra en rettssak i rådstuen. Alt tyder derfor på at det var klokkeren som var sjefsregissør i det dramaet som utspant seg i forbindelse med Peder Severins fødsel.¹¹²

Niels Hjorth var en betrodd tjenestemann i Stavanger kommune. Han ble ikke oppsagt som gullsmed. Borgere måtte få innvilget borgerskap. De måtte betale borgerpenger til byen så lenge de innehadde rett til å drive håndverk eller handel. Det var tre hovedgrunner til at borgere sa opp sitt borgerskap. Noen var eldre mennesker som ikke ønsket å fortsette å utøve sin næring. Andre fant ikke at omkostningene med utøvelsen av yrket stod i samsvar med inntektene. En tredje gruppe er de som "sa opp" borgerskapet fordi de skulle forlate byen eller fordi de skulle ta fatt på et annet yrke. Det siste er tilfelle med Niels Hjorth. Han ble ikke oppsagt, men sa selv fra seg sitt borgerskap som gullsmed for å overta som fattigfogd i Stavanger etter forrige fattigfogd Hviding.¹¹³

Som vi har sett, har Peder Severin Krøyer vært benådet med mange fedre av lokalhistorikere som har tolket de kildene de har hatt til rådighet. Siden 1951 har historien om Elen Cecilie Gjesdal og sjømannen Hans Christian Jacobsen fått stadig nye og livligere kapitler. Hele historien startet med at en gammel garver, Sven Eriksen som ble født tre år etter Peder Severin, fortalte Vibeke Krøyer at han visste hvem hennes far var. Han tok henne med til Lagård kirkegård og kom med antydninger om at Krøyers rette far ikke var Hjorth, men en "Petersen", som så ble til sjømannen Jacobsen. Ingen substantiell dokumentasjon så dagens lys.

POLTIAVHØRENE SOM IKKE FORSVANT.

Norske domstoler og andre institusjoner i norsk rettsforvaltning arbeider etter instruksjer som stiller omfattende krav til dokumentasjon. Langt på vei er det slik at protokollrutinene og dokumentasjonsomfanget i norsk-dansk rettsvesen er blant de best strukturerte i Europa. I sakslister, protokoller, dokumentpakker og regnskaper kan vi følge prosesser i det norske rettsapparatet. Det er riktignok en del lakuner i rettsarkivene på 1600-tallet. Disse er langt færre på 1700-tallet. På 1800-tallet er innholdet i rettsarkivene bevart tilnærmet komplett.

Ved byfogdens kontor ble det ført en rekke protokollserier. Flere av disse omfatter politiforhør. På 1840–1850-tallet ble de kalt ”Politirettsprotokoller”.

Siden disse ikke tidligere har vært referert til i forbindelse med fremtillinger om Niels Hjorth og hans befattning med Elen Gjesdal, gis det her omfattende sitatutdrag fra forhørene fordi de kaster lys over farskapet til Elen Cecilie Gjesdals sønn, Peder Severin.

Etter at amtet, som var påtalemyndighet i straffesaker, mottok anmeldelsen mot Hjorth fra Elen Cecilies bror, Peder Gjesdal, ble det nokså umiddelbart satt igang politiforhør.¹¹⁴ Elen Gjesdal forteller her selv at anmeldelsen mot Hjorth var basert på opplysninger hun selv hadde gitt broren.

Det første forhøret fant sted på byfogdens kontor 30. oktober 1851.¹¹⁵ De påfølgende forhørene fant sted 14. november og 25. november.¹¹⁶

”Pigen **Elen Ciselie Gjæsdal**, 27 Aar gl. blev forelagt den irettelagde Klage (anmeldelsen fra Peder Gjesdal), og vedtog dens Rigtighed, idet hun anførte, at den var grundet paa hendes egen Opgave til hendes Broder Peder Gjæsdal. Hun **forklarede**, at hun efter ¹¹⁷ paa Grund af Sindssvaghed at have været udsat paa landet i fjor Sommer ved Michaeli f.A., af samme Aarsag blev indsat i det herværende Dolhuus, hvor hun forblev indtil hen imod Markedet, da hun blev tilstaaet et eget værelse i det i Forbindelse med Dolhuset værende Sygehus, hvor hun forblev til en Stund efter Nytaar. Da hun blev indsat i dette værelse led hun fremdeles af sin Sygdom, og var hun i denne tilstand **da hun omtrent ved Markeds Tider nogle Gange pleiede Omgang med Hjorth, der indfandt sig paa hendes værelse, og var Følgen heraf at hun blev**

svanger. Hun indrømmede iøvrigt, at hun omtrent samtidig her med havde fundet Anledning til nogle Aftener at smie sig ud af Sygehuset, og at hun da ude paa Marken havde havt Omgang med et Par andre Personer, men hun ansaa sig forvisset om, at Hjorth er Barnets Fader, da det var ham, med hvem hun hyppigst havde Omgang og Barnet ligner ham. Hun opgav iøvrigt, at Hjorth i længere Tid havde lagt sig efter hende, men at hun først gav efter for ham ved den ovenangivne Tid. Hvad hun her har anført forsikkrede hun at være fuldkommen sandfærdig, men hun saae sig dog ikke i stand til ved Vidner at godtgjøre Rigtigheden deraf; kun bemærkede hun, at Gangkonen Marie skal have hørt, at der vankede en Person om Nætterne paa hendes Værelse. Saa Anmærkede hun og, at Døren til hendes Værelse i den Omhandlede Tid blev forandret saaledes, at der blev sat Trykker indvendig, medens der forhen ingen havde været, hvormed Hensigten formentlig var den, at man skulde kunne aabne Døren baade indvendig og udvendig medens man før blot kunde aabne den udenfra naar den var lukket.

Derefter fremstod Anklagede Fattigfoged Niels Hjorth, og opgav at han har været Fattigfoged her i Staden siden 13 Mai 1842, samt at han har havt sin Bopæl i Byens nye Sygehuus siden 1847. Han Blev foreholdt den fremkomne Klage, Resolutionen (amtets beslutning om å igangsette straffesak) og 1ste Dep(onent)s (vitnes) Forklaring, og erklærede derefter, at han ingensinde har havt legemlig Omgjengelse med 1ste Dept., hvis Forklaring i denne Henseende han benægtede som aldeles løgnagtig. Pigen har flere Gange været indsat i Dolhuset og indlagt i Sygehuset under Foregivende af Sinds-svaghed, men han havde Grund til at troe, at hun aldrig har lidt af saadan Svaghed. Hun har derimod .... opført sig gienstridig og ustyrlig, saaledes at han har seet sig nødig til med Magt at assistere vedkommende, under hvis Omsorg hun har været, for at tvinge hende til lydighed, i hvilken Anledning han endog har maattet give hende Riis. Dette har formodentlig bevirket, at hun har lagt had til ham, og foregit sig at søge Hævn; thi nogen anden Grund til at hun er fremkommet med nærværende Klagemaal, og til at hun tidligere har udlagt ham som Fader til hendes uægte Barn kan han ikke tænke sig. Han har ogsaa hørt, at hun til Folck paa Sygehuset har yttret at hun vilde hævne sig paa ham fordi han ikke havde behandlet hende vel, hvorom han ønsker opført Oeconomens Kone Madm Berge, Gangkonen Marie, som rigtignok senere er bortjaget fra Huset, Peter Holm, samt Pigen Anne.

Grunden til at han havde undladt at fralægge sig Paterniteten angav han at være den, at han frygtede for at Pigens Broder Peder Gjæsdal, der fra tidligere tid er hans Avindsmand, hvis han gjorde det, og saaledes Pigen intet Opfostringsbidrag skulde faae, vilde søge at hævne sig paa ham, samt den Omstændighed, at baade Giesdal og Søsteren allerede i lang Tid havde udspreedt det Rygte, at han skulde være Fader til Barnet, saa det vel var at vente, at han bagefter vilde kunde beskyldes for falsk Eed, om han paa lovlig Maade havde fralagt sig Beskyldningen om høsten.¹¹⁸ Paa Grund heraf og da han ei forhen har sagsøgt nogen for Retten, fandt han det bedre at udreede det ham paalagde Bidrag da han ventede dermed at undgaae yderligere Vanskeligheder.

Efterat Pigen var udkommet af Dolhuset, og var indlagt i et andet værelse i Sygehuset fandt hun oftere Anledning til at smie sig ud om Aftenerne, og er det formeentlig ved saadan Leilighed hun er bleven besvangret. Forøvrigt haver han senere erfaret, at hun ogsaa paa Sygehuset havde Omgang med en Person ved Navn Christian Watne, der var indlagt for veneriske, og at denne var den Første, som havde Omgang med hende skal hun selv have fortalt Madm Berg. Med Hensyn til Trykkeren paa den indvendige Siden av Døren, da forholder det sig omvendt af hvad 1ste Dept. Forklarer; da den netop blev aftaget, da hun blev indlagt i værelset, og senere igien paasat, da hun forlod det. ....bemærkede Anklagede, at han ikke veed, om det var paa Sygehuset eller andet steds, at Christian Watne havde Omgang med Pigen. ....**1ste Dept.**¹¹⁹ **Benægtede fremdeles at have havt Omgang med Andre end Hjorth og de 2 andre anmeldte Personer, nemlig Handelsbetj. Aarstrup,**¹²⁰ **der er afreist til Udlandet, og en Søn af Tobias Bergeland. Hun nægtede nogensinde at have villet udlægge Nogen af disse 2 som Barnefader eller ved Trudsel herom at have søgt at faae Penge for dette.**

Forhøret udsat.”

Forhøret fortsatte den 14. november 1851.¹²¹

”Som 2den Dept. Fremstod Madame Gidske Berg, 32 Aar gl., og forklarede at hun og hendes Mand have havt Bopæl i Byens Sygehuus siden 1ste October f.A. da hændes Mand tiltraadte sin Post som Oeconom. Elen Cecilie Gjæsdal blev ved samme Tid indtaget i Sygehuset, og har først¹²² i en af Cellerne, be-

stemt for de Vanvittige, men erholdt senere et andet værelse. **Hun fortalte i denne Tid oftere at hun havde Omgang med Mandspersoner, og nævnte iblandt flere baade Hjorth og Christian Watne, dog var det tidligere hun skulde have havt med sidstnævnte at gjøre. Hvorvidt hendes Udsagn med Hensyn til Hjorth var sandferdigt, derom havde Dep(onenten) Ingen Kundskab; Dep(onenten) Mærkede ikke at der existerede noget utilladeligt Forhold imellem dem. Dept. hørte oftere, at Elen var vred paa Hjorth, men hun havde ikke hørt hende omtale, at hun vilde hævne sig paa ham. Forresten visste Dep(opnenten) at Pigen ved MarkedsTid ifjor oftere var ude om Nætterne, og naar hun kom hjem pleiede hun gjerne at fortelle, at hun havde havt med Mandfolck at bestille. Vidste ei videre.**

Som 3die Dept. Fremstod **Peder Holm**, 52 Aar gl. Og **forklarede, at han engang i vaares havde hørt Elen Gjæsdal yttre, ”at Hjorth nok skulde have at betalle”,** uden at Dept. visste hvad hun hermed meente eller hvad det var hun var vred for. Hun havde strax forinden talt med Hjorth, som netop var gaaet, da hun yttrede dette. Vidste ei videre.

1ste Dept. Fremstod atter, og forklarede, at hun erindrede at have yttret sig som af 3die Dept. om forklarede, og var Grunden hertil den, at Hjorth under den Samtale, som hun havde havt med ham, havde yttret, at hun skulde udsættes paa landet for Fattigvæsenets Regning, medens hun selv syntes, at han burde tage sig af hende.

Som 4de Dept. Fremstod Marthe Marie Nielsen, 27 Aar gl., og forklarede at hun har været Gangkone paa Sygehuset fra Nytaar f.A. (1850) til Michaeli sidsl. (Mikkelsmesse 1851 = 29. september). Hun erklærede ingen Kundskab at have om at noget utilbørlige Forhold har fundet Sted imellem Hjorth og Elen Gjæsdal. Hun havde rigtignok en Aften omkr. Kl. 11 hørt en Person, som kom fra Hjorths Værelse, gaae ind i det værelse, hvor Elen holdt sig, og hun syntes ogsaa paa Gangen at kjende Hjorth men hvad han der tog sig fore var hende gandske ubekjendt; hvor længe han var derinde havde hun heller ikke lagt Mærke til. **Elen var ved Markedstid ifjor oftere ude om Nætterne, og fortalte naar hun kom hjem at hun havde havt Omgang med Mandfolck,** Hvorledes hun slap ud vidste Dept. ikke, skjøndt hun stod under Depts Opsyn. **Dept. havde oftere hørt Elen Gjæsdal være opbragt og forbittret paa Hjorth, men ikke at hun har truet med at hævne sig**

paa ham, hun var især forbittret fordi han havde været med at sætte hende ind i Daarekisten.....

Atter fremstod Fattigfoged Hjorth og forklarede, at han et par Gange om Aftenerne havde gaaet ind paa Elens værelse, for at holde Styr paa hende, naar hun slog sig gal og støiede, forresten havde han ikke været derinde.

4de Dept forklarede, at hun ikke havde støiet den Aften, som Dep(onenten) har omtalt, men vidste ei videre.

Som 5te Dept. fremstod Anne Martine Knudsdatter, 26 Aar gl., og forklarede at hun tjente hos Oeconom Berg fra Michaeli f.A. til Paaske d.A. Hun erklærede ingen Kundskab at have om at der har fundet noget utilbørligt Forhold Sted imellem Hjorth og Elen Gjæsdal, men **derimod vidste hun, at ....(Elen var) jævnlig løs ude om Nætterne, og efter eget Sigende havde Omgang med forskellige Mandspersoner. Hun var ogsaa vred paa Hjorth, fordi han ikke behandlede hende vel, men Dep(onenten) ved ikke at hun har truet med at vilde hævne sig paa ham. Vidste ei videre.**

Som 6te Dept. Fremstod Rasmus Bergeland, 20 aar gl., og forklarede, at han engang i forrige Aars Marked havde truffet Elen Gjæsdal i Gaden ved Sygehuset uden at han eengang havde noget Kjendskab til hende eller vidste hvem hun var. Han henvendte sig alligevel til hende, og fik hende til at følge med ud i Præsteboligen paa Hetland, som dengang stod under Bygning, og her pleiede han Omgang med hende. Han havde hverken før eller senere talt med hende, og hun havde aldrig lovet ham videre, at hun vilde lægge ham ud som Fader til hendes Barn. Vidste ei videre.

Atter fremstod 1ste Dept. og erklærede, at hun ikke vidste at opgive Vidner som kunde meddele nærmere Oplysning i Sagen.

Anklagede fremlagde Gjenpart af en Indberetning til Byfogden, som han allerede for henved 2 Aar siden indgav, og hvoraf vil sees, at Peder Gjæsdal allerede den gang viste sig ham som Avindsmand, saa han ret vel havde Grund til at frygte ham. (Dette brevet om Gjesdals forfølgelse av Hjorth av 11.12.1849 er det sitert fra ovenfor).

.....

Forhøret udsat”.

Forhøret fortsatte 25.11. 1851.¹²³

”Som 7de Dept. fremstod Fattigvægter Ole Holst, 45 Aar gl. og forklarede, at hand ei vidste Andet at oplyse, end at han medens 1ste Dept. var i Daarecellen havde bemærket at Nøglerne til denne Cellen ikke fandtes iblandt de øvrige Nøgler som vare i Hjorths væрге og som pleiede at henge paa en Spiger, men opbevaredes af ham paa et andet Sted saaledes at Gangkonen Marie maatte henvende sig til Hjorth selv naar hun skulde ind i Cellen.

Atter fremstod 4de Dept. Marthe Marie Nilsen og forklarede at hun ikke var vidende om at Nøglerne til den af 7de Dept. omforklarede Celle opbevaredes paa noget andet Sted end de øvrige Nøgler, som Hjorth havde under Forvaring. Hun havde kun en Gang, efterat Nøglerne blev avslaget af Døren, havt Noget at bestille i Cellen, og da var Hjorth selv tilstede saa hun ikke vidste nogensinde at have maattet henvende sig personlig til Hjorth for at faae den foromhandlede Nøgel. (...)

Som 8de Dept. fremstod Gabriel Berdinesens Kone Anne Cathrine Sørensdatter, 39 Aar gl., og forklarede hun ingensomhelst Kundskab havde om hvorvidt Hjorth havde havt Noget med 1ste Dept. at bestille (...).

Som 9de Dept. fremstod Ingeborg Jensdatter, Jens (?) Harrestads Kone, 40 Aar gl., og forklarede at hun i 1847 havde hensiddet som sindssvag i 7 Uger i en af Daarecellerne i det herværende Sygehuus. Hun forklarede, at Hjorth en Morgenstund var kommet ind til hende førinden hun var paaklædt, og at han ved denne leilighed havde kysset og klappet panden, samt befølet hende paa Steder som hun undsaae sig for at nævne. Videre havde han dog ikke forsøgt at foretage ved hende, og han havde heller ikke oftere været i Eenrum med hende. Om hans Forhold til 1ste Dept. haver hun ingen Kundskab. (...)

Som 10de Dept. fremstod Bagersvend Jonathan Johnsen, 23 Aar gl., og forklarede at han havde ligget som Patient paa Sygehuset ifjor Høst, men at han ikke havde havt Anledning til at erfare at der existerede noget utilladeligt Forhold mellem Hjorth og 1ste Dept. (...)

Som 11 Dept. fremstod Maria Holgersen (?) 55 Aar gl. og forklarede at hun et Par Gange i løbet af de sidste 2 a 3 Aar som sindssvag havde været indsat i en af de herværende Daareceller.... Om hans (Hjorths) forhold til Elen Gjæsdal havde hun ingen Kundskab. (...)

Derefter fremstod atter 1ste Dept. og erkjendte at hun forinden Handelsfuldmægtig Aarrestrup i Sommer reiste til Udlandet, havde henvendt sig til ham og erklærede at han var Fader til det Barn, hvormed hun da gik svanger, samt at hun som saadan vilde udlægge ham. Dette gjorde hun imidlertid kun for at afpresse ham Penge, da der var en Matros fra Flekkefjord ved Navn Ole, der havde lovet, at han i saa Fald vilde ægte hende og lade sig indskrive som Fader til Barnet. Hun havde dengang endnu ikke henvendt sig til Hjorth. Aarrestrup vilde imidlertid ikke vide noget af det, men reiste til Udlandet hvor han fremdeles er.

Som 12te Dept. fremstod Enke madame Marie Johnsen, 47 aar. gl., blev forelagt den af Hjorth i forrige Session fremlagde Anmeldelse og erklærede, at den i sin Heelhed er aldeles sand færdig skjøndt hun ei længer husker selv de brugte Udtryk. At Gjæsdahl truede med Ondt, og lovede Hjorth alvorlig Hævn, er hun imidlertid vis paa, saa hun i lang Tid nærrede Frygt for hvad han kunde finde paa at gjøre.

Som 13de Dept. fremstod Fattigfoged Hjorths Kone Serine Hjorth, 58 aar og erklærede efter at være formanet til Sandhed, at hun ikke havde Kundskab om, at der havde existeret noget utilladeligt Forhold mellem hendes Mand og 1ste Dept.

Som 14de Dept. fremstod Marie Elisabeth Reiersdatter, 21 Aar gl., blev forelagt den i forrige Session fremlagde Anmeldelse, og afgav samme forklaring som 12te Dept.

Forhøret hermed sluttet.”

TRE MULIGE BARNEFEDRE.

Historien om Elen Cecilie Gjesdals seksuelliv er trist. Hun var så psykisk ustabil at broren fikk henne innlagt på sinnsykehuset allerede i desember 1849. Hun ble sluppet ut og ble senere utsatt på landet, men ble så gjeninn-satt 30.9.1850. Noen uker senere flyttet hun inn på en celle på sykehuset.

Elen var utagerende og frivol, for å bruke et nyere uttrykk. Med datidens språkbruk var hun løsaktig. Hun hadde psykiske problemer og var vanskelig å holde styr på. Hun påstod hårdnakket i ettertid at hun hadde en rekke samleier med Niels Hjorth på sykehuset. Dette er ikke bekreftet av noen av vitnene.

Elen Cecilie Gjesdal smøg seg ut av sykehuset om kvelder og netter og lå nokså tilfeldig, synes det, med flere menn. Hun fortalte om sine opplevelser når hun var tilbake i institusjonen. Hun navngav dem hun hadde hatt samleie med. De tre mennene hun fortalte om, var Niels Hjorth, handelsbetjenten Wilhelm Fredrik Aarestrup - som reiste til utlandet - og Rasmus Bergeland, sønn av snekker Tobias Bergeland.¹²⁴ Ifølge vitner hadde hun hatt omgang med Christian Watne, som var innlagt på sykehuset med "venerisk" sykdom. Hun drøftet dessuten en mulig avtale med en "Ole" fra Flekkefjord om at han skulle påta seg farskapet til barnet hennes mot betaling.

Basert på de opplysninger som fremkom i politiavhørene må Peder Severin være blitt unnfanget under markedet i Stavanger 29. oktober – 1. november 1850. Markedet handlet ikke bare om vareomsetning. Det var et årlig evenement for sosialt liv og forlystelser og også for seksuell aktivitet. Navnet "markedsbarn" er et uttrykk for nettopp dette.

I en samtidig opptegnelse skildres markedet slik:¹²⁵

"Om høsten ble avholdt det store Stavanger-marked. Da blev der folksomt paa torvet og paa bryggerne, i smug og gader; især var det livligt nede i Øs-tervaag, hvor de fleste logihuse var. Her turede og drak bønderne til langt paa nat, og her blev gamle mellemværender opgjort "paa torre næver" eller med kniv, saa blodet flød i strømme".

ELEN CECILIE GJESDALS ”MANDFOLCK”:

Av Elen Cecilies Gjesdals egne forklaringer og vitnenes forklaringer er det Niels Hjorth og to andre menn som er mulige fedre til hennes barn.

Kort oppsummert er historien slik: Hun sier at hun ”ved Markedstider nogle Gange pleiede Omgang med Hiorth” og påstod under avhør i oktober 1851 at han var barnefaren. Hjorth benekter dette, men sier at han har måttet bruke makt på Elen og sågar gitt henne ris fordi hun var ”gienstridig og ustyrlig”. At han likevel ikke gikk til sak for å fralægge seg farskapet, begrunner Hjorth med sin frykt for Elens bror Peder Giesdal som han var i alvorlig klammeri med i desember 1849.

Det ble bevitnet at Elen Cecilie hadde sagt at hun hadde hatt omgang med Christian Wathne, men at dette hadde skjedd ”tidligere”, altså ikke under markedet. Så han er ikke en sannsynlig far.

Flere av vitnene som bodde på sykehuset som ansatte eller innsatte viste til at Elen fortalte om sin omgang med menn ”ved Markeds Tid ifjor”.

Elen sa at hun ”..havde fundet Anledning til nogle Aftener at smie sig ud af Sygehuset, og at hun da ude paa Marken havde havt Omgang med et Par andre Personer”, men at hun bare hadde hatt omgang med handelsbetjent Aarestrup og Rasmus Tobiassen Bergeland. Rasmus Bergeland fortalte i forhør 14. November 1851 om den ene gangen han hadde hatt med Elen å gjøre ”i forrige Aars Marked”.

Elen fortalte senere i avhørene at hun hadde tatt kontakt med Aarestrup før han sommeren 1851 reiste til utlandet. Hun foreholdt ham farskapet og forsøkte å ”afpresse” ham penger. Tidligere nektet hun ”nogensinde at have villet udlægge Nogen af disse 2 som Barnefader eller ved Trudsel herom at have søgt at faae Penge for dette”.

Matrosen Ole fra Flekkefjord hadde sagt at han mot pengene Elen forsøkte å få fra Aarestrup, ville la seg skrive inn i kirkeboken som far til Elens barn. Aarestrup ”ville imidlertid ikke vide noget af det, men reiste til Udlandet hvor han fremdelse er”. Elen sa hun hadde ikke ”henvendt sig til Hiorth” før Aarestrup hadde vendt saken ryggen. Dette må, om det er rett, ha skjedd på sommeren 1851.

HVEM VAR ELEN CECILIES PARTNERE?

Det er vanskelig å anta noe annet enn at far til Peder Severin Krøyer var Niels Hjorth, Rasmus Bergeland eller Wilhelm Fredrik Aarestrup. Her presenteres disse tre mennene og deres familie som alle hypotisk kan være barnefedrenes familier.

NIELS SOLBERG HJORTH.

Niels Iversen Solberg Hjorth ble født i Bergen 17.3.1802 og var sønn av "Mester Gullsmed" Jacob Iversen Hjorth, f. ca. 1770 og hans kone Margrethe Elisabeth (Grethe i folketellingen 1801) Mazau, f. ca. 1776.¹²⁶

Hjorth var gift tre ganger:

1. 11.12.1825 på Kvitsøy med Anna Malene Esmann, dpt. i Stavanger 5.8.1795, d. 2.2.1829 på Sandnes, datter til Lars Tollaksen Esmann og konen Gunhild Kristine Jensdtr. van Garden.
2. 8.10.1829 i Stavanger med Serine Johanne Rollefsdtr., datter til Rolleif Johannesen og hans tredje kone Anna Malene Toresdtr. Serine bodde på sykehuset med mannen og avla vitneerklæring i rettsaken mot Hjorth i 1851.
3. 17.3. 1865 i Stavanger med Anna Susanna Endresdtr., f. 30.4.1820, datter til smed Endre Olsen og konen Inger Christine Olsdtr.

Barn i 1. ekteskap:

- a. Morten Christensen Solberg, f. 19.1.1827 i Rennesøy; gift 20.2.1852 med Jensine Knutsdtr., f. 28.8.1825.
- b. Martha Kristine, f. 20.4.1828 i Høyland, d. 2.8.1896; gift 10.5.1854 med Reier Olsen Skjæveland, f. 7.3.1824 i Høyland, d. 25.7.1883

Barn i 2. ekteskap:

- c. Caroline, f. 16.7.1830; gift 27.11.1851 med skomaker Ivar Ivarsen, f. ca. 1819 i Helleland
- d. Jacob Matzau Hjorth, f. 30.3.1834; g. 14.4.1857 m. Mette Kristine Jensen, fra Køge i Danmark, f. 1823

Niels Hjorth var gullsmedsvenn i Bergen 1819–1825. Han flyttet som nyutlært gullsmed til Rennesøy i oktober 1825.¹²⁷ Han bosatte seg på Meling på Kvitsøy i Rennesøy prestegjeld. Anna Malene Esmann flyttet sammen med ham som "husjomfru". Som vi har sett giftet de seg straks etter de kom til Kvitsøy.¹²⁸ I 1826 er de registrert som utflyttet til Kopervik. Der er de registrert som innflyttet men med anmerkning i kirkeboken om at Hjorth var i Bergen, konen i

Stavanger og barnet fremdeles på Meling på Kvitsøy. De er ikke registrert som utflyttet fra Kopervik. Kanskje de aldri bosatte seg der, for i 1828 bor de som ”guldsmedfolk” på Sandnes.¹²⁹

Hjorth fikk borgerskap som gullsmed i Stavanger 11.7.1831. Han sa opp borgerskapet 27.8.1842. Han var ansatt som fattigfogd i Stavanger fra 13.5.1842. Han fikk bolig i det ferdige sykehuset fra 1847. Det gamle hospital ble revet da Den kombinerte indretning var ferdig bygget.¹³¹

Fattigfogdstillingen ble opprettet i 1842 samtidig som fattigforstanderen ble slått sammen med kemnerstillingen.

Hjorth hadde også andre kommunale tillitsverv; han er nevnt som vaktoppsynsmann med ansvar for brannvakten (vektene) i årene 1845–1854, og han er nevnt som inspektør av brennevinsvekten i 1849.¹³²

RASMUS TOBIASSEN BERGELAND.

Rasmus Tobiassen Bergeland erkjente å ha hatt seksuell omgang med Elen Gjesdal en eneste gang. Elen fortalte at dette var sant. Men hun oppgav ham ikke som barnefar.

Rasmus var født 20.10.1831 som sønn av Tobias Rasmussen Bergeland, dpt. 21.7.1799, og hans andre kone Sara Marie Toresdatter, f. 1808, fra Sørbø i Høyland. Tobias var snekkermester og bodde i Nedre Holmegate 31. Far til Tobias, Rasmus Torgersen Bergeland, var husmann på Bergeland, altså på husmannsplassen som lå mellom gården Bergeland,¹³³ Konventgrunnene og Hetland prestegård. Rasmus hadde bygslet plassen i 1794.

Rasmus Tobiassen var ugift og bodde i 1875 fremdeles hos sin mor som da var enke. Rasmus hadde brødrene Tore (styrmann og i 1875 fraværende i Amerika), Christian (i 1875 fraværende i England) og søstrene Kirsten (nevnt som ugift i 1875 og 1900) og Marie, f. ca. 1848, skjebne ukjent.

I folketellingen for 1900 fra Stavanger finnes ingen personer med navnet Bergeland som tilhører denne familien.

WILHELM FREDRIK AARESTRUP.¹³⁴

Wilhelm Fredrik Aarestrup ble konfrontert med farskapet av Elen Cecilie, men han reiste til utlandet kort tid etter. Han var handelsfullmektig hos

Køhler & Co. Firmaets byhus har i dag adresse Laugmannsgaten 7. Aarestrup bodde i hovedhuset eller i en bakbygning. Han bodde altså et steinkast fra sinnssykehuset. Hans arbeidsgivere var Fredrik og Peter Petersen som ledet handelshuset Køhler & Co, de samme arbeidsgivere som Elen Gjesdals bror Peder Gjesdal bygget skip for.

Familien Aarestrup var godt kjent i Stavanger. Wilhelm Fredriks far, byfogd, by- og rådstueskriver Peter Nicolay Aarestrup, var født i København 24.5. 1784 og døde 12.3.1846.¹³⁵

Foreldrene hans var Frederik Carl Aarestrup, f. 1735 København, d. 1815 i Bergen gift 1769 med Helene Hagendorph, f. 1740 Nykøbing, d. 1808 Bergen; Frederik Carl Aarestrup var overtollbetjent i Bergen. Hans sønn Jørgen Voigt Aarestrup, Peter Nicolays bror, var far til den landskjente danske dikter og lege Carl Ludvig Emil Aarestrup, f. 1800, d. 1856.

Peter Nicolay Aarestrup gikk på Bergen Katedralskole 1797–1800. Han var sorenskriver og politimester i Flekkefjord 1819–1827.¹³⁶ Han fikk bestalling (kongelig embetsutnevning) til byfogd i Stavanger av kong Carl Johan 27.12.1827 og var byfogd til 1832. Han forlot byen i mai samme år for å bli byfogd i Bergen. Aarestrup kjøpte i 1827 Nedre Strandgate 59 av Sidse Marie Møglestue, enke etter tollinspektør Arnt Møglestue.¹³⁷ Det var et herskapelig hus med 21 værelser som i 1827 var verdsatt til 2470 spesidaler. Det ble ikke tinglyst skjøte. Da Aarestrup flyttet til Bergen, ble eiendommen i 1832 solgt på auksjon etter enighet mellom ham og fru Møglestue. Kjøpmann Knud Helliesen kjøpte eiendommen.

Aarestrup ble utnevnt til byfogd i Bergen i 1831¹³⁸ og tiltrådte i 1832. I 1839 ble han utnevnt til sorenskriver i Nord-Hordland. Han innehadde dette embetet til han døde i 1846. Han og familien bodde i Bergen etter 1832.

Peter Nicolay Aarestrup ble
gift 1. med Sophie Hansine Svane, dpt. 7.6.1799, d. i barsel 12.5. 1823, datter til havnefogd Svane i København.
gift 2. 16.8.1824 i Nes, Flekkefjord med Sara Haasted, d. 6.3.1875 i Bergen, skifte 16.4.1875, søster til skipper Niels Haasted, se nedf.¹³⁹

Barn i 1. ekteskap:

a.

Fredrik Carl, dpt. 19.4.1821, d. 3.12. 1895 i Ålesund. g. 12.8.1863 m. Elonore Pauline Irgens Holmboe, f. 21.6.1831 i Molde, datter til sorenskriver Joakim Godske Holmboe og Anne Johanne Øvre. Joakim Holmboe var sønn av den kjente fogd og opplysningsmann Jens Holmboe. Fredrik Carl gikk på Bergen Katedralskole 1832–1837 og ble uteksaminert med den utmerkede karakteren 2,4. I Holmboes slektsbok står det ”preliminarist” – han hadde m.a.o. avlagt førsteeksamen ved Universitetet i Kristiania; Han var senere en tid fullmektig hos sin svigerfar sorenskriver Joachim Holmboe i Ålesund. Fra 1860 var han handelsfullmektig hos Karl E. Rønneberg & Sønner i Ålesund og er nevnt der i 1875.

Broren til Niels Haasted (se nedf.), Carl Joakim Haasted fra Flekkefjord, var også kjøpmann i Ålesund.

Fredrik Carl og Pauline hadde to sønner og tre døtre.

Barn (sønnene):

1. Joakim Holmboe Aarestrup, f. 13.2.1866, d. 1940; g. 3.11.1899 m. Anna Sofie Wiig, datter til Johan Gustav Wiig. De bodde på Melhus 1905, i Steinkjer 1916 og flyttet til Oslo (Sagene) i 1918. Joakim Aarestrup var sokneprest på Sagene 1922–1936.¹⁴⁰

Joakim Aarestrup hadde syv døtre og to sønner:

Den ene sønnen, Carl Fredrik Aarestrup, døde allerede i 1920 og ble gravlagt i Oslo.

Den andre sønnen var Gustav Nicolai Aarestrup, f. 1916, d. 15.11.2005. Har er bisatt på Ris kirkegård i Oslo. Gustav Aarestrup ble cand.jur i 1938, undersekretær i Utenriksdepartementet i London 1944–1945, viseadm. dir. i Storbrand 1957–1961, adm.dir. 1965–1976, og styreformann til 1982. Gustav Aarestrup var svært samfunnsengasjert, innehadde en rekke verv, blant annet i Høyre, og deltok i flere prosjekter. Han er husket under honnørtilnavnet ”Jern-Gustav”. Gustav Nicolai Aarestrup fikk døtrene Ellen, f. 1950 og Line, f. 1952.

2. Peter Nicolay Aarestrup, f. 1868. Han var lege, blant annet i Molde. Han døde ugift i 1898 og er begravet i Ålesund.

b.

Sophie Hansine, dpt. 2.5.1823, nevnt 1875 som skolebestyrerinne.

Barn i 2. ekteskap:

c.

Laura Carine, døpt. 13.4.1825, nevnt 1875 som lærerinne og bosatt i Bergen.

d.

Helene Marie, dpt. 27.5.1826, d. 1919 i Paris. Hun bodde mesteparten av sitt voksne liv i Paris. Men hun hadde også opphold andre steder. I årene 1871–1888 bodde hun i London. Hun er oppgitt som bosatt i London på skiftet etter moren i 1875.¹⁴¹ Hun hadde et stort talent og er nevnt i kunstleksika. I Norsk Kunstnerleksikon¹⁴² heter det at Marie Helenes kunstutdannelse ble avbrutt ”antagelig som følge av farens død i 1846”. Hun tok et lærerinnkurs og livnærte seg de følgende årene som privatlærer i Sverige og Danmark. Hun studerte først under H.L. Reusch i Bergen og gjennomførte deretter et studium under B. Tissier i Paris i 1859.

Ved hjelp av stipend arbeidet hun i 1863 et halvt år hos den sveitsiske maler Benjamin Vautier i Düsseldorf. Hun var elev av maleren Charles Chaplin (1825–1891). Han begynte sin malerkarriere allerede i 1845. I 1860-årene var han maler ved hoffet under Napoleon III. Marie Helene studerte under ham i Paris der han drev et atelier forbeholdt kvinnelige malere. Blant Chaplins elever var Marie Helene Aarestrup, Louise Abbéma (1858–1927) og Mary Cassatt (1855–1926).

I en oversikt over bergenske malere står det om Marie Aarestrup blant annet at ”Hendes kunstneriske Virksomhed, der oftere har været afbrudt ved andre Beskjeftigelser, har væsentlig været viet Portrættet og Genrebilledet”.¹⁴³ I Norsk kunstnerleksikon opplyses at Aarestrup ”malte lite under oppholdet i Bergen 1865–71 pga dårlig økonomi”.

Marie Helene stilte ut maleriet ”Einen Italienischen Hirtenknaben” i Oslo i 1863. Hun var representert i en rekke gallerier, bl.a. i Oslo og Gøteborg. Et av hennes fremragende arbeid som portrettmaler er maleriet av den svenske operasangerinne Christine Nilsson.¹⁴⁴ Det ble vist på en utstilling på ”Palais de Champs-Élysées” den 1. mai 1866.¹⁴⁵ Bildet er også vist på den nordiske utstillingen i Stockholm i 1866. Hun mottok sølvmedalje for dette maleriet. Marie Helene Aarestrup bodde da hos en kunsthandler. Mrs. Ottoz, i rue de la Michodiére nr 2.¹⁴⁶ I 1883 deltok hun som utstilller ved den store internasjonale fiskeriutstillingen i London. I 1886 deltok hun ved en utstilling i Bergen.¹⁴⁷ Ifølge leksikonopplysninger skal hun ha vunnet en sølvmedalje på en utstilling i Paris i 1904. Hun var da 78 år gammel. Etter et opphold i Polen i 1872 skal hun særlig ha spesialisert seg på malerier av dyr, spesielt av hester.

Flere arbeider av henne er kjent fra leksika og auksjonsfirma. Hos firmaet Artprice er nevnt "Elderly Fisherman looking through Telescope over The Shoulder of a young Lady" og "Old Fisherman and a Girl in a Fishing Hut". Begge maleriene er i følge opplysning på internett omsatt i 1999.¹⁴⁸

I en nettartikkel om "Women in the fine arts" skriver Clara Erskine Clement at hennes malerier "Playing Child" og "Shepherd Boy" finnes i "The Art Union" i Kristiania og maleriene "Interior of Hotel Cluny" og "Flower Girl" finnes i "The Museum at Gottenburg". Jeg har hatt kontakt med kunstmuseene i Oslo og Gøteborg uten at det har lyktes å oppspore maleriene.

e.

Wilhelm Fredrik, f. 15.1.1828, nevnt på skiftet etter moren i 1875 som bosatt i Amerika. Han gikk på Bergen Katedralskole i 1. klasse i 1840. Han ble uteksaminert i 1843 med karakteren 5,0, altså en klar strykkarakter.¹⁴⁹

Wilhelm Fredrik arbeidet som "contorist" og "handelsfullmektig" hos Køhler & Co i Stavanger. Køhlers bygård var i Nygaten med brannnummer 371 (dagens adresse Laugmannsgaten 7). Trolig kom han tilbake til Stavanger etter at faren døde i Bergen i 1845.

Kontorist/handelsfullmektig Aarestrup finnes bare oppført i skattelistene for 1850 og 1851 så han har trolig kommet til byen 1848–1849 fra Bergen og fått jobb hos Køhler & Co.

Både Aarestrup og Niels Haasted er innført i skattelistene under Køhlers eiendom i Nygaten i 1851. Niels Haasted var onkel til Wilhelm idet han var bror til Sara, Wilhelms mor. Niels var skipper ansatt hos Køhler & Co. Han førte fullriggeren "Norden" i årene 1842–1855.

Wilhelm Fredrik Aarestrup reiste fra Stavanger på forsommeren 1851. Vi finner ham igjen i Amerika. Han brukte navnet William Austrup. Han var i Amerika i 1862. I skiftet etter moren i 1875 er det vist til et brev han skrev i 1862 der han erkjente å skyldte moren 256 dollars 50 cent.¹⁵⁰ I skiftet er han oppført som "Wilhelm Aarestrup, Handelsmand og bosat i Amerika". Han bodde i New York i 1870 og kaltes "importør". I 1880 kalles han "Book(k)eeper". Han er registrert i Hoboken, City of Jersey 1889–1893. Han

I dette huset, Rue de la Michodièrre nr. 2, bodde Marie Helene Aarestrup i Paris.

Foto: Hans Eyvind Næss

Wilhelm Fredrik Aarestrups datter Sara Isabella Austrup giftet seg i Uxbridge, Massachusetts med Samuel Farnum Scott. Han eide Elmdale Mill i Uxbridge.
Foto av Elmdale Mill i 2013: Hans Eyvind Næss.

bodde også der da han giftet seg i 1867. I 1867 var adressen hans 233 Garden Street, Hoboken, i 1879 "House 324", 5th Avenue, i 1881 372, 12th Street, Brooklyn.

Gift 1. med N.N. Tid og navn på kone vites ikke. Men det er opplyst ved ekteskapsinngåelse i 1867 i New York at han hadde vært gift en gang tidligere. Gift 2. på Manhattan 11.9.1867 m. Isabella "Belle" f. Ross, f. 1848 ombord på skip på overfart fra Skotland. Foreldrene var John Ross og Isabella, født Baine. En av forloverne var Alexander Ross.¹⁵¹

Isabella arbeidet i 1898 som sykesøster på Samuel Farnum Scotts fabrikk, Elmdale Mill i Uxbridge. Møllen var "The first woolen Mill in Uxbridge".¹⁵² Hun døde 1918 og er gravlagt på kirkegården i Uxbridge.

Barn:

1. Sara(h) Isabella Austrup (kalt "Sadie" i USA), nevnt 1870, gift 12.2.1890 i Uxbridge, Worcester, Mass. med Samuel Farnum Scott, sønn til Samuel White Scott og Susan Farnum. De hadde barnene Rodney, f. 1893, Samuel Ralph Scott, f. 1894, Sara Scott gift Anthony, f. 1896, Gordon Scott, f. 1903, Samuel Rallph Scott, f. 1894, d.1982 og konen Carletta f. Vose, f. 1895, død 1987 hadde sønnen Samuel R. Scott jr., f. 1929, d. 1990. Han var gift med Lois A. Thornley, f. 1931, d. 1990. De bodde i Hartford, Mass. Hele familien er gravlagt i familiegravsted på Prospect Hill Cemetery, Uxbridge, Mass.
2. Laura Austrup, f. 1870 NY, i 1880 i Brooklyn, g. 29.2.1892 i Uxbridge, Worcester, Mass. (ikke funnet gift der på denne dag av Town Clerk Office i Uxbridge 20.2.2010), men stor familie er kjent.
3. George Austrup, f. 1877 NY, i Brooklyn 1880.
4. Hettie A. Austrup, f. 1880, d. oktober 1880 i New York.

Døtrene Sarah og Laura har etterlatt seg en stor etterslekt.¹⁵³ Skjebnen til sønnen George er ukjent.

f.

Johanne Mallene, f. 8.12. 1831, skjebne ukjent, ikke nevnt 1875.

OPPSUMMERING.

Elen Cecilie Gjesdal har naturlig nok hatt én hovedinteresse i den ulykkelige situasjon svangerskapet påførte henne fra oktober/november 1850 til juli 1851. Hun var syk, fattig og gravid. Primært må hun ha ønsket å bli gift. Sekundært må hun ha ønsket å få en offisiell far til barnet som måtte bli gjort ansvarlig for å betale oppfostringsbidrag.

Aarestrup erkjente ikke noe som helst ansvar og rømte til Amerika. Når Aarestrup nektet å betale seg ut av situasjonen, trakk Ole fra Flekkefjord seg fra sitt tilbud om å stille opp som far.

Rasmus Bergeland tilstod å ha hatt samleie med Elen én gang. Elen Cecilie forlangte ingenting av ham, kanskje fordi han var så ung og fattig, at han ikke var i stand til å løse hennes problemer.

I denne situasjonen satte Elen og broren igang ryktekampanje mot Hjorth som barnefar. Dette skjedde trolig tidlig på sommeren 1851 straks etter at Aarestrup forlot Stavanger. Ryktekampanjen gav resultater. Hjorth påtok seg farskapet. Elen fikk en mann som offisiell far som samtidig var økonomisk i stand til å betale oppfostringsbidrag for sønnen. I ettertid må en kunne si at utleggelsen av Hjorth var en kynisk utnyttelse av en situasjon. Men som vi har sett hadde både Elen og broren lagt Hjorth for hat over lengre tid.

Saken Peder Gjesdal anla mot Hjorth, forløp ikke slik han hadde forventet. Hjorth ble frikjent for overgrep mot søsteren. I mellomtiden reiste Elen Cecilie Gjesdal og den lille sønnen hennes den 22. juli 1852 til København. Hun forlot Stavanger lenge før den første dommen var avsagt. Peder Gjesdal kjempet da en sak som han tapte i to instanser. Rettssaken kan ikke ha vært gratis. De pyskiske påkjenningene må også ha vært følbare for ham og hans nærmeste familie. Det er ikke urimelig å anta at det er økonomiske forhold knyttet til prosessene mot Hjorth som forklarer at han tok opp et lån på 500 spd. mot pant i huset på Storhaugstykket.¹⁵⁴

Elen fortalte hvem hun lå med på sine nattlige utflukter. Den eneste partneren hun kunne knytte store forhåpninger til, var Wilhelm Fredrik Aarestrup. Han var en ung mann med en god stilling som handelsfullmektig i et av byens største handelshus. Han bodde i firmaets eiendom som lå like i nærheten av sykehuset der Elen oppholdt seg. Han var sønn av byens tidligere byfogd og poltimester, Peter Nicolay Aarestrup. For ordens skyld

Familiegravstedet for familiene Austrup og Scott i Uxbridge, Massachusetts. Blant familiemedlemmene som er begravet her, er Isabelle "Belle" Austrup, Wilhelm Fredrik Aarestrups hustru.

Foto: Hans Eyvind Næss

nevnes at det gamle muntlige ryktet om at barnefaren kom østfra passer bedre på Aarestrupfamilien, som kom til Stavanger fra Flekkefjord, enn Petersenfamilien som kom sørfra, fra Holstein. Han forlot Norge umiddelbart etter at Elen hadde konfrontert ham med farskapspåstanden. Kanskje ikke noen særlig romantisk historie. Og heller ikke enestående i sitt slag. Men dramatisk er den. Ryktene fra mange tiår senere sa at Krøyers far var ”en Petersen”. Som sønn av Peter Nicolaj Aarestrup var Wilhelm Fredrik Aarestrup selv ”en Petersen”.

Kan en finne ut hvem av de tre mennene som var Peder Severin Krøyers biologiske far?

HVEM KAN HA VÆRT FAREN? MULIGHETEN FOR DNA-TESTING.

Jeg mener det ikke er usannsynlig at det er Wilhelm Fredrik Aarestrup som var Krøyers far.

Wilhelm Fredrik Aarestrup ble konforntert med farskapet, benektet det og rømte byen. Han hadde en god stilling, så hvorfor skulle han reise av gårde i full fart, trolig med penger han lånte av moren, om han ikke hadde skyldfølelse? Han kunne lett forlate byen uten reisepass. Han hadde selv, gjennom onkelen og firmaet han jobbet for, gode kontakter på rederiets egne skip og hos firmaets kontakter i andre land.

I Wilhelm Fredrik Aarestrups nærmeste familie fantes kunstnere som minner om Peder Severin Krøyers. Tanten, Marie Helene Aarestrup, hadde et langt liv som malerinne. Hun hadde en betydelig produksjon og stilte ut i flere land. Ja hun malte til og med et bilde av ”Gammelmann og jente i en fiskerhytte” omtrent samtidig med at Krøyer malte sine mest kjente fisker-motiver på Skagen. Litt av et sammentreff er det.

En annen nær slektning av Wilhelm Fredrik Aarestrup var Emil Aarestrup, en av Danmarks fremste leger og lyrikere på denne tiden.

Om en hadde hatt mulighet til å teste mannlige etterkommere eller mannlige slektninger forbundet gjennom mannsledd av alle de tre mulige fedrene og sammenliknet dette med en DNA-prøve av Peder Severin Krøyer som er gravlagt på Skagen kirkegård, så ville farskapet kunne bevises. Problemet

med DNA-testing er at en ikke kan fremskaffe sikre verifikasjoner gjennom kvinner eller der mannsleddene brytes av kvinneledd.

I denne saken er det et problem at det ikke finnes levende etterkommere eller slektninger forbundet i mannsledd som kan være prøve kandidater. I allefall ikke etterkommere av Niels Hjorth eller Rasmus Bergeland.

Noe annerledes stiller det seg med familien Aarestrup. Jeg har skrevet utallige brev og e-mails og tatt mange telefoner til mennesker i inn- og utland som heter Aarestrup. Emil Aarestrup-foreningen i Danmark har heller ikke kjenskap til noen levende Aarestruper som er forbundet i rene mannsledd med Aarestrupene på 1700-1800-tallet. Det finnes i dag meg bekjent bare tre muligheter for å løse farsgåten ved DNA-testing. Det er Peder Severin Krøyer selv. Hans grav er på Skagen kirkegård. De andre er hans mulige onkel Carl Fredrik Aarestrup, som døde i 1895 og er gravlagt i Ålesund og Carl Fredrik Aarestrups sønn, Peter Nicolay Aarestrup som døde i 1898 og også er gravlagt i Ålesund.

Om en test av minst en av de to siste hadde gitt en brukbar DNA-prøve og den var sammenliknet med en test av Krøyer, ville det ha gitt svar på om Wilhelm Fredrik Aarestrup var faren. I så fall vil det være nålevende slektninger av Peder Severin Krøyer i Massachusetts og mange andre steder i USA. Om testen ikke var positiv, vil faren til Krøyer trolig være Rasmus Bergeland eller Niels Hjorth.

Så der står saken. Forskningsføljetongen er ikke avsluttet så lenge det finnes to DNA-test kandidater i Ålesund. Og på Skagen ligger Krøyer og venter på svar.

TAKK

Jeg har hatt mange og strålende samarbeidspartnere til hjelp og støtte under dette flerårige arbeidet. Først og fremst takkes Sofie Krøyer Dahl og Nicol Hjorth-Olsen, nålevende etterkommere etter Peder Severin Krøyer og Niels Hjorth. De ønsker å finne svaret på gåten om Krøyers far. Mye god hjelp har jeg fått av lederen ved Hirschsprung-stiftelsen i København, Marianne Saabye, og ledelsen ved Skagen Museum v/ museumsinspektør og kurator Mette Bøgh Jensen. Jeg er dem svært takknemlig for den inspirasjon de har gitt meg. Peter S. Meyer ved Stavanger Kunstmuseum var til stor oppmunt-ring, og han bidro til at MUST bidro med økonomisk støtte slik at ikke hele belastningen ved reiser falt på meg privat. Statsarkivarene Yngve Nedrebø i Bergen og Kjell Bråstad i Kristiansand har bidratt med viktige kildeopplys-ninger. Det samme har stadsarkivar Elisabeth Bloch og hennes arkivarer ved Stadsarkivet i København. Viktige bidrag har jeg fått fra direktør for Municipal Archives, Leonora A. Gidlund, CityArchives i New York ved besøk der. Også arkivarer ved byarkivet i Paris har bidratt med god hjelp. Det samme har kurator Valery Bataille ved Musée d'Orsay i Paris. Bibliotekar Jane Granatino, hennes assistent Betsey Youngsma og lokalhistorikerne Mike Potaski og Jill Kenrick var meget gjestfrie under mitt besøk i Uxbridge, Mas-sachusetts i juni 2013. De har latt utføre omfattende slektshistoriske utred-ninger om familien Aarestrup –"Austrup" i USA og dens store etterslekt. Reidar Frafjord takkes for viktige kildetips og oppmuntrende kildekritiske kommentarer.

Og ikke minst: Takk til min kone Bente for tålmodig støtte og oppmuntring gjennom mange år til mine forskningsprosjekter i inn- og utland og for hennes tro på betydningen av at historikerens viktigste utfordring er å komme sannheten om fortidige forhold litt nærmere.

Denne artikkelen ble skrevet i 2011. Opplysninger fra Frankrike og USA om medlemmer av familien Aarestrup er føyd til i 2012 og 2013. Artikkelen skulle ha vært trykket i forrige nummer av årboken, men ble utsatt grunnet stoff-messige prioriteringer.

Gravstøtte over Nicolay Peter Aarestrup (1868–1898),
Ålesund kirkegård og graven til Peder S. Krøyer (1851–
1909), Skagen kirkegård.
Fotografier: Hans Eyvind Næss

Noter

- [1] Kirkebok A15 for Dom prestegjeld, fol. 215a, Statsarkivet i Stavanger.
- [2] Kirkebok B9 for Dom prestegjeld, fol. 34a, Statsarkivet i Stavanger.
- [3] Se om familieforholdene nedenfor.
- [4] Gunnar A. Skadberg, Peder Severin Krøyer sett fra Stavanger – fødebyen. Stavanger 2009: 38.
- [5] S.st.: 39 (i bildetekst til fotografi av sokneprest Magnus Gjør).
- [6] Dagsregister for Soknepresten i Domkirken 1846–1880, fol. 30a, Stavanger sokneprestarkiv 30BDA1, Statsarkivet i Stavanger.
- [7] Oluf A. Løwold, Præster i Stavanger fra Reformationen til vore Dage, Bethania Vaisenhus' Bogtrykkeri, Stavanger 1890: 25.
- [8] Sigleif Engen, "Peder Severin Krøyer ble født på dollhuset i den kombinerte Indretning", Stavanger Aftenblad 19.7.1951 og "Hvem var P.S. Krøyers far?" i Stavanger Aftenblad 6.9.1851. Også Anders Bærheim skrev en artikkel i Stavanger Aftenblad 28.7.1951 der han gav uttrykk for den oppfatning at Niels Hjorth ikke var barnefaren.
- [9] Dagbladet 21. Juli 1951.
- [10] Se Skadberg 2009: 60 der han kalles "Vibeke Krøyers sannhetsvitne",
- [11] C.r. (pseudonym): P.S. Krøyer og familien Petersen, i Stavanger Aftenblad 6.8.1951.
- [12] C.r. i Stavanger Aftenblad 6.8.1951.
- [13] Eli Ansteinsson: Fakta omkring Peder Severin Krøyers fødsel, i Norsk Slektshistorisk Tidsskrift 1963:1–16.
- [14] S.st.:zf. Slektopplysningene som også omfatter Hans Christian Jacobsen finnes hos Hanna Henriette Jacobsen, Stamtavle for Familjerne Mer, Petersen, Jacobsen, Martens, Broch, Knutstzen m.fl.
- [15] Sigleif Engen, Norsk slekthistorisk tidsskrift 1964: 226.
- [16] S.st.
- [17] Skadberg 2009: 55.
- [18] S.st.: 17.
- [19] S.st.: 21.
- [20] S.st.: 19; se også Søren Arneson; Gards og ættesoga for Gjestal. Hos Arneson ser en ved å sammenlikne opplysningene under Gjesdal 28 og Helland 35 at Peder Gjesdal og konen Sissel Pedersdatter har eid ett bruk på Helland, men at Peder var født på gården Gjesdal – ikke på Helland som Skadberg skriver: iallefall er faren Peder Olsen ført med alle sine ti barn på Gjesdal 28 i gards- og ættesoga: 28.
- [21] S.st.: 20f.
- [22] S.st.: 20f.
- [23] S.st.: 21
- [24] S.st.: 149; her er en lang rekke av de rene biografiske data om barnene.
- [25] S.st.: 20f. Dette er kontrollert av forf. i Kirkebok for Strand, Høle sogn, Statsarkivet i Stavanger.
- [26] Axel Kielland, Stavanger borgerbok, Stavanger 1935: 324.
- [27] Stavanger rådstueprotokoll 1829–1851, fol. 214b, Byarkivet i Stavanger.
- [28] Chr. Henriksen, Stavanger i svunne dage, nytugave Dreyer, Stavanger 1975: 38.
- [29] opplysningen er hentet fra Arne Bang Andersen, Handelshuset Køhler i Stavanger, Stavanger 1971: 67.
- [30] Skadberg 2009: 150f.
- [31] De er innført som gift i Domkirken; hos Skadberg 2009: 150 mangler tidspunktet da Skadberg feilaktig har antatt at vigselen ble foretatt borgerlig, men så er ikke tilfellet. I så fall skulle de ha vært innført i byfogdens notarialprotokoll, men det er de ikke.
- [32] Sven Olsen var snekker og bodde i 1801 på Koholmen. Han va da 37 år (f. ca. 1764). Kona het Gjød Rasmusdtr., f. ca. 1768. De hadde da barnene Ole Svensen, 10 år og Sven Svensen 2 år. (Hans Eyvind Næss (red.), Samlinger til Stavanger bys historie bd. IV: 468), Sven og kona er registrert blant "andre" på Grødeim i 1803 og 1805 da de fikk sønnene Rasmus og Berthold Georg (se Randaberg Gard og ætt 1, Stavanger 1983: 449). Men trolig har de bare vært på farsgården i forbindelse med de to sønnenes fødsel. Sven Olsen Storhaug eide og bodde i 1807 på

- Koholmens østre side i et toetasjes våningshus. Ved huset hadde han et sjøhus på østre side. Samlet takstsum var 390 riksdaler. (S.st.: 507).
- [33] Folketellingen for Stavanger 1875, Statsarkivet i Stavanger. Hos Skadberg 2009:149, 152.
- [34] Birger Lindanger, Randaberg Gard og ætt 1, Stavanger 1983: 118
- [35] Sevald Simonsen, Hetlandsmarkens historie (framhald), Ætt og Heim 1973: 76f.
- [36] Stavanger Borgerbok: 209.
- [37] Se panteregister for Strandens rode. Statsarkivet i Stavanger
- [38] Kartkopi ved Byarkivet i Stavanger.
- [39] Brantaktsprotokoll for Stavanger 1937–1846, Statsarkivet i Stavanger.
- [40] Hjemmelsdokumenter vedkommende Egenæsløkkene i Stavanger, samlet av Lauritz Bernhardt og utgitt av Stavanger formannskap 1906 : 88–90.
- [41] Pantebok for Stavanger 10, fol. 163
- [42] Pantebok for Stavanger 11, 109b-110a
- [43] Pantebok 10 for Stavanger, fol. 492. Også da finnes det opplysning om at eiendommen ble kalt Storhaugstykket; opplysning fra Reidar Frafjord.
- [44] Hans Eyvind Næss; Gatnavnkommissjonen i Stavanger 1860, i Ætt og Heim 1967.
- [45] Blant mange andre stykker er Haugvaldstadstykket (etter John Haugvaldstad), Aadlandstykket (etter Nils Aadland), Skjævelandstykket (etter Hans Skjæveland), Idsøestykket (etter slakter Thore Idsøe), Thomsastykket (etter Gjertrud Thomsen), Blixastykket (etter Ole Blix), Dreyerstykket (etter Paul Dreyer), Sundtestykket (etter Hans G.B. Sundt), Søylandstykket (etter Kiddel Søyland), Wyllerstykket (etter Thomas Christian Wyller), Høystykket (etter Andreas Høy), Lütcherathstykket (etter slakter Lütcherath) og Nymannstykket I,II og III (etter Carl Peter Nymann), Bybergstykket (Løkkeveien-Bjergsted) og Steinkopfstykket (etter Johan Peter Steinkopf). Se M. Berntsen, Stedsnavn i Stavanger by og nærmeste omegn. Stavanger 1939.
- [46] Pantebok 13 for Stavanger, pag. 27
- [47] Pantebok 15 for Stavanger, pag. 99, se Skadberg 2009: 152 ff.
- [48] Hjemmelsdokumenter vedkommende Egenæsløkkene i Stavanger, Stavanger kommune 1906, op. cit.: 90
- [49] Peder Severin Krøyer ble ikke født på dollhuset i Stavanger, men "kom til verden i langt triveligere omgivelser, i et idyllisk sommerhus med vidt utsyn over by og amt", skriver Gunnar A. Skadberg. (Skadberg 2009:37) "Det er meget sannsynlig at det var dette huset (adresse i dag er Storhaug Allé 9) som ønsket gutten velkommen til verden 23. juli 1851". (Skadberg 2009:37). Det fantes flere bruk og plasser på Storhaug, men "Storhaugstykket" lå ikke her.
- [50] Stavanger tollbok, inngående ekspedisjoner juli 1851, Tollvesenets arkiv, Statsarkivet i Stavanger.
- Hos Skadberg 2009 finnes det flere opplysninger om denne familien.
- [51] Skadberg 2009: 66f
- [52] Kirkebok for Dom menighet A12, fol. 30b–31a. Statsarkivet i Stavanger.
- [53] Skadberg 2009: 22. Kilden skal være Ola Aurenes: Maleren P.S. Krøyer i Stavanger Aftenblad 10.3. 1933.
- [54] Understøttelsesprotokoll 1847–1860, nr. 707, Fattigvesenets arkiv, Byarkivet. Opplysningene frem til 1859 finnes i denne protokollen. Enkelte opplysninger er overført i den påfølgende protokoll som starter i 1860.
- [55] Skadberg 2011:128. De reisepass som det her vises til finnes ved Statsarkivet i Stavanger.
- [56] Understøttelsesprotokoll 1860–1865, nr. 306, Fattigvesenets arkiv, Byarkivet. En ekstrakt avskrift finnes ved Statsarkivet i Stavanger.
- [57] Opplysningene om gårdbrukerne på Fotland finnes i Time gards- og ættesoge, Time 1973: 329.
- [58] Opplysningene om Rachel i årene 1866–1884 finnes i Understøttelsesprotokollene 1866–1879 og den påfølgende protokoll 1880–1897. Med opplysningen om innleggelsen på "Anstalten" må siktes til sinnsykeavdelingen på Den kombinerte indretning. I protokollen for personer innsatt i selve arbeidsanstalten som finnes ved Byarkivet, er Rachel ikke nevnt. Dessverre er protokollen over personer innlagt i sykehuset fra årene etter 1874 gått tapt.

[59] Skadberg 2009: 110.
 [60] Understøttelsesprotokoll 1847–1859 for Stavanger fattigvesen, nr. 388, Byarkivet
 [61] s.st.
 [62] Dette var Birgitte Thomsen, enke etter Hans Thomsen. Hun arvet etter mannen den del av Egenesløkke A2 som svigermoren Gjertrud Thomsen hadde eid (ved Løkkeveien) og som hadde navnet Thomsestykket før det ble opprettet gateadresser på Egenesløkkene. Hun overtok svigerforeldrenes kjøpmannsgård Nedre Strandgate 35 (senere revet); det hørte to sjøhus til eiendommen, Nedre Strandgate 31 og 33.
 Fru Thomsen hadde også Elens søster Rachel Pedersdatter i pleie i 1856. Hun var én av mange som hadde inntekter av det såkalte lisiteringssystemet, dvs. at sinn-syke personer ble innlosjert mot betaling i private familier. De ble "utsatt" til familier i byen eller "på landet". Om slik utsetting er det skrevet i flere verk og artikler. I Rogaland fylkeskommunes historie (under utgivelse) er temaet behandlet relativt inngående.
 [63] Understøttelsesprotokoll 1847–1959 for Stavanger fattigvesen, nr. 388. Byarkivet..
 [64] s.st. Opplysningene om at hun sommer/høst 1850 var utplassert på landet er referert i det første avhøret i saken mot fattigfogd Niels Hjorth, se annet sted i teksten.
 [65] S.st.
 [66] s.st.
 [67] s.st.
 [68] Skadberg 2009: 28.
 [69] se utdrag av forhørsprotokollene nedf.
 [70] Understøttelsesprotokoll 1847–1850, nr. 388.
 [71] Fattigkomisjonens forhandlingsprotokoll 1846–1855, fol. 102a.
 [72] S.st., fol. 102a. Opplysningen finnes også nevnt i Undersøttelsesprotokollen 1847–1859.
 [73] S.st., fol 107b
 [74] Fattigregnskap for Stavanger fattigvesen, boks 370, Byarkivet i Stavanger. Bilagene det vises til er 109 og 431-432.
 [75] Understøttelsesprotokoll 1847–1859, nr. 388
 [76] Utgående tollbok 22.7.1852. Tollarkivet. Statsarkivet i Stavanger.
 [77] Se Skadberg 2009:42.
 [78] Dette er avreisediten.
 [79] Gunnar A. Skadberg, Sigurd Neandross, i Ætt og Heim 2011:129. Kilden for datoen er ikke oppgitt med kontrollbar referanse. Om hun forlot Stavanger 22.7.1852 må hun ha vært i København noen få dager senere.
 [80] Pasientprotokoll for St.Hans hospital 1857, meddelt som digital kopi fra Stadsarkivet i København til forfatteren 13. September 2012.
 [81] slappe, grå, dorske
 [82] Pasientprotokoll for St. Hans hospital 1857, meddelt fra Stadsarkivet i København, med opplysning om kilden av Reidar Frafjord
 [83] Elen Cecilie ble ifølge Skadberg innlagt på sykehuset ved Den kombinerte indretning i 1857, noe jeg ikke finner dokumentert og kan skyldes en feilskrift av en annen "Elen" som var plassert på sykehuset det året.
 [84] Understøttelsesprotokoll 1847-1859, nr. 388. Fattigvesenets arkiv, Byarkivet4
 [85] S.st..
 [86] Stavanger fattigvesen, Personalprotokoll for sykehuset 1852–1874, fol.32, Byarkivet i Stavanger. Det er ingen innførsel i protokollen om innleggelse i 1857. Det vises til en eneste tidligere innleggelse som trolig må referere til høsten 1850.
 [87] Skadberg 2009: 28. Han skriver om Elen Gjesdal at hun deretter var i fattigforstander Ole Omdahls varetekt, og at han bodde i Smedgt. 4. Som vi ser var Elen Gjesdahl bare hos Omdahl dagene 2.2.1860 – 16.3.1860. Omdahl eide en del av løkken A2, som enkefru B. Thomsen eide det meste av (Thomsestykket). Omdahl og enkefru Thomsen kan ha hatt utsatte personer boende som arbeids-hjelp på disse eiendommene.
 [88] Opplysningene fra understøttelsesprotokollen 1860–1865 har en kort oppsummering av opplysningene i den foregående protokollen og deretter detaljerte opplysninger om henne fra 1.1.1860 til hun reiste til København 20.6.1863. Kilden

er Understøttelsesprotokoll 1860–1865, nr. 154, Byarkivet. En ekstraktavskrift finnes ved Statsarkivet i Stavanger.
 [89] Svigerinnen. Jøringe Gjesdal, flyttet inn i et annet hus, Rosenbergg. 18, i 1863, se Skadberg 2009: 160.9
 [90] Stavanger utgående tollbok 20.6.1860 og Stavanger tollsteds vaktjournal 20.6.1863, begge Statsarkivet i Stavanger. Trondhjem-Hamburg-ruten startet opp i 1857.
 [91] Se Skadberg 2009: 108.
 [92] Skadberg 2009: 68, 195. Skadberg oppgir avreisen til 20.7.1863 som synes å være feil.
 [93] Skadberg 2009: 104.
 [94] Brevet finnes i vedlegg til Justissaker 1851–1852 i arkivet til Byfogden i Stavanger, Statsarkivet i Stavanger merket med omslag "Forhør over Fattigfogd Niels Hjorth. Det fremgår av en påtegning på selve brevet at det ble fremlagt i retten 14.11.1851. I dette vedlegget ligger også en liste over vitner som skulle avhøres i saken mot Niels Hjorth.
 [95] Opplysningene fremkommer i politiforhørene som ble opptatt etter at Niels Hjorth var tiltalt for å begått overgrep i tjenesten som fattigfogd overfor Elen Cecilie Gjesdal,
 [96] Amtmannens arkiv, j.nr. 3781/1851, Statsarkivet i Stavanger, ref. hos Anteinson 1963:4.
 [97] Amtmannens arkiv, kopibok nr. 3229/1851, j.nr. 3839/1851, kopiboknr. 3276/1851, j.nr. 3919/1851, Statsarkivet. Ref. hos Ansteinsson 1963:4.
 [98] Amtmannsarkivet, j.nr. 4160/1851. Ansteinsson 1963:5.
 [99] Amtmannsarkivet, kopiboknr. 3591/1851. Ansteinsson 1963:5.
 [100] Dokument i samme vedlegg som foregående om Peder Gjesdals voldelige atferd mot Hiorth..
 [101] Doms slutningen finnes i Dombok 3 1848–1857, pag. 392 i Ammannsarkivet, Statsarkivet i Stavanger.
 [102] Ansteinsson 1963: 7.
 [103] Skadberg 2009: 48.
 [104] S.st.: 49f
 [105] Uthevelsen av teksten her og senere er foretatt av forfatteren av denne artikkelen.
 [106] S.st.: 53.
 [107] S.st.: 55.
 [108] Skadberg 2009: 43.
 [109] Se Skadberg 2009: 184. Stavanger borgerbok: 292. Hjorth var ikke oppsagt. Han sa selv opp sitt borgerskap etter at han var tilsatt som fattigfogd. Skadberg gjentar den uriktige påstand om oppsigelsen av Hjorth: "Å drive gullsmedhåndverk i Stavanger i 1830-årene kan ikke ha vært noen lukrativ affære, og i 1842 ble Hjorths borgerskap oppsagt. Førtilåringen måtte da se seg om etter annet arbeid. Han søkte stillingen som fattigfogd ved Den kombinerte Indretning.....". (Skadberg 2009:184). Virkeligheten er snudd på hodet. Og Hjorth søkte ikke stilling ved sykehuset, men ved fattigvesenet. En del av arbeidet hans omfattet også på vegne av fattigvesenet å føre tilsyn med virksomheten på det nye sykehuset.
 [110] Ordfører i Stavanger 1852–1859. Se Samlinger til Stavanger bys historie, bd. II. Stavanger 1906:375.
 [111] Senere fogd over Jæren og Dalane fogderi 1860–1870.
 [112] Skadberg 2009: 42f
 [113] Stavanger bystyres forhandlinger 1837–1844, Stavanger 1919: 373.
 [114] Se t.eks. Fortegnelse over kriminalsaker 1851–1864, Byfogdarkivet ved Statsarkivet i Stavanger, leggene fra 1851 og 1852, der det fremgår hvilke datoer forhør ble utført i saken. Dette er systematisk førte lister over alle kriminalsaker. Det dreide seg om ca. 50 pr. år. Det er ikke noe særskilt å bemerke ved denne saken i forhold til noen som helst annen sak. I arkivet finnes liste over amtetts beordringer om iverksettelse av tiltak i kriminalsaker. Amtsarkivet inneholder domsprotokoller der kjennelser og dommer ble innført og der det er referanser til øvrig prosessuell behandling, Dombok 3 1848–1857 for Stavanger Amt, Statsarkivet i Stavanger.
 [115] Politirettprotokoll 1850–1853, fol 182b-184a, Byfogdarkivet, Statsarkivet i Stavanger.

- [116] Uthevingene i ekstraktene fra forhøret er foretatt av forfatteren.
- [117] Her synes et ord å være uteglemt.
- [118] Altså høsten 1851 etter at han hadde påtatt seg farskapet.
- [119] Elen Cecilie Gjesdal.
- [120] gjentakelse fra teksten
- [121] Politirettsprotokoll 1850-1853, fol. 185b-187a, Byfogdarkivet, Statsarkivet i Stavanger
- [122] Ord mangler, trolig "bodd" e.l.
- [123] Politirettsprotokoll 1850-1853, fol. 191a-193a, Byfogdarkivet, Statsarkivet i Stavanger
- [124] se Hans Eyvind Næss, "Bergeland", Stavangeren 4/2009: 42.
- [125] Fra Stavanger i 60-aarene, Erindringer av Gy. Dreyers Grafiske Anstalt, Stavanger: 61-64.
- [126] Flere av disse biografiske opplysningene finnes også hos Skadberg 2009: 182-187.
- [127] Bror til Niels Hjorth, Erik Matzau Hjorth, f. i Bergen ca. 1800, ble gift i Stavanger 3.5.1826 med "enkemadame" Inger (Pedersdtr.) Skjæveland (Bratt-Hetland 35f i Fister, Hjelmeland III: 148), f. 1793.. Erik var blikkenslager. Han flyttet til Sorø i Danmark der han døde etter 1862. En tredje bror til Niels Hjorth var Carl Hjorth, f. 13.10. 1804, som reiste til Amerika sammen med nevøen Jacob Matzau Hjorth i 1874/1875, se Niels Hjorths barn. Det var også en søster i familien, Maren Drude Hjorth, f. 19.6. 1808, gift 27.3. 1844 i Bergen med Andreas Larsen.
- [128] De har bodd på Kvitsøy svært kort tid og er ikke omtalt i utkast til Gards- og ættesoge for Kvitsøy; et manuskripteksemplar finnes i biblioteket ved Statsarkivet i Stavanger.
- [129] Se også Sevald Simonsen, Folk på Sandnes i 200 år, Stavanger 1960: 53. Hjorth er ikke nevnt i Gards- og ættesoge for Karmøy i bindet Stangaland, Kopervik.
- [130] Stavanger Borgerbok, Stavanger 1935: 292: Kilden er Stavanger rådstueprotokoll fol. 215a, Byarkivet i Stavanger, der det heter: "fremstillede sig Guldsmid Niels Hiorth her i Byen og opsagde det ham som saadan under 11te Julii 1831 meddelte Borgerskab".
- [131] Opplysningene om fattigvesenet er hentet fra avsnittet om "Fattigvæsen" i Stavanger 1814-1914, Stavanger 1914: 419f.
- [132] Stavanger bystyres forhandlinger 1844-1850: 139, 147, 341, 349, 399 og 433 og Stavanger Bystyres forhandlinger 1851-1855: 296.
- [133] Se Hans Eyvind Næss, Bergeland, Stavangeren 4/2009: 24.
- [134] Den eneste omfattende trykte slektshistorie om familien Aarestrup er H. Greandjean, stamtavle over familien Aarestrup, København 1895.
- [135] Om hans embetskarriere, se Hans Eyvind Næss (red.), For rett og rettferdighet, Sorenskriverne i Norge 400 år, 1591-1991, Oslo 1991: 221, 225.
- [136] Om hans sorenskriverbestillinger, Hans E. Næss (red.), For rett og rettferdighet, Sorenskriverne i Norge 400 år 1591-1991, Oslo 1991: 221, 225.
- [137] Både bestallingen og auksjonen er gjengitt i Pantebok for Stavanger 1823-1832, bestallingen på fol. 242b og auksjonen på fol. 458b-459a. Møglestue hadde kjøpt huset i 1812 av Gabriel Schanche Kielland, se Panteregister for Strandens rode, hus med brannnummer 607. Fru Møglestue hadde i 1825 kjøpt hus på eiendommen Geilene i Stavanger og fikk skjøte på hele eiendommen i 1836; se Hans Eyvind Næss, Lars Larsen Geilene, i Stavangeren 1/2010:39.
- [138] Se Departementstidende 1831.
- [139] Opplysninger om barna i søskenflokket som er født i Flekkefjord er meddelt i brev av 25.1.2010 fra statsarkivar Kjell J. Bråstad i Kristiansand. Enkelte tilleggsopplysninger om familien Haasted finnes i boken Flekkefjord på 1800-tallet av Olav Arild Abrahamsen, Flekkefjord 1987.
- [140] Se Norges geistlighet og andre norske teologiske kandidater i fast stilling i 1925, redigert av N.F. Leganger og ugitt av Hancke. Nettutgave.
- [141] Meddelt av statsarkivar Yngve Nedrebø, Statsarkivet i Bergen
- [142] Norsk Kunstnerleksikon:57of.
- [143] Johan Bøgh, Biografiske Meddelelser om bergenske Malere i dette Aarhundrede, Bergen 1888. Utgitt i anledning 50-årsjubileet til Bergens kunstforening.
- [144] Akivar Inge Enquist ved Musik og teaterbiblioteket i Stockholm har ikke

- klart å identifisere maleriet i Sverige. Opplysninger i brev av 17. november 2011.
- [145] Jeg har gått igjennom de trykte utstillingskatalogene fra 1860-årene og fremover ved biblioteket ved Musée d'Orsay, men uten å finne eksempler på at Marie Helen Aarestrup deltok ved andre utstillinger. Heller ikke ved kunstskolen i Paris var man i stand til å finne opplysninger om henne. Men de tilgjengelige katalogene har begrenset informasjonsvedt fordi det var så mange galleriutstillinger som ikke ble omfattet av de trykte katalogene.
- [146] Trass i besøk ved Archives Nationales, Archives de Cité og ved polithovedkvarteret i Paris har det ikke lyktes å finne andre bostedsadresser på henne i Paris hverken i folkeregistre eller fremmedregistre. Men opplysningene finnes nok, men parsarkivene har ikke digitalisert slike kilder slik vi har gjort det ved utbyggingen av Digitalarkivet i Arkivverket i Norge.
- [147] Det har ikke lyktes å skaffe informasjon om hvilke arbeider hun stilte ut ved noen av disse utstillingene.
- [148] Ved kontakt med firmaet har det ikke lyktes å få frigitt opplysninger om navn på kjøper eller selger.
- [149] Opplysninger gitt av statsarkivar Yngve Nedrebø ved Statsarkivet i Bergen.
- [150] Skifteforretning etter Sara Aarestrup meddelt av statsarkivar Yngve Nedrebø, Statsarkivet i Bergen.
- [151] Ekteskapsinnførselen er Marriage Certificate 4990 for 1867 for New York, City Archives, New York.
- [152] Se heftet Elmdale Mill, S.F. Scott & Sons Inc. Uxbridge, Massachusetts.
- [153] Jeg har mottatt mange slektsopplysninger fra bibliotekar og lokalhistorikere i Uxbridge, Mass.
- [154] Pantebok 12 for byfogden i Stavanger, pag.35. Statsarkivet i Stavanger.

SUMMARY

The father of Peder Severin Krøyer – fact and fiction

The painter Peder Severin Krøyer was born in Stavanger on July 23rd 1851 and baptized in Stavanger Cathedral on August 24th. His aunt's husband Henrik Krøyer in Copenhagen later adopted him. Peder Severin's mother was Elen Cecilie Gjesdal. There has been much uncertainty as to who the painter's biological father was. There has also been uncertainty as to the exact location of the painter's birthplace.

Using primary sources found in public archives, this article deals in detail with these two questions. This research was necessary to counteract the amount of guesswork and speculation that had accumulated in a number of books and articles over the last six decades. It has now been possible to give a well-founded answer to where the painter was born. At the painter's baptism the parish pastor recorded that his mother lived at a place called "Storhougstykket". It had been assumed by some local historians that this place must be a house in the Storhaug area, a part of the suburb of Hetlandsmarken, just outside Stavanger's city centre. It was, however, customary that when people settled at a site in the city that had not yet been given a permanent address, they brought with them the place name of their birth or a former address. In this case Elen Cecilie Gjesdal's brother, Peder Gjesdal was married to Jørgine Svendsdaughter, daughter of Sven Olsen Storhaug. Sven had for a short period of time been a crofter renting his property from the pastor of the Hetland parish, and as such was a resident of Storhaug. He left this place and settled downtown for a few years. Next he rented and later bought a small farm, a so-called "løkke" that he named after his former crofter's place "Storhaug". This small farm was called "Storhougstykket". It was situated in the opposite direction away from the city centre, and close to the Bjergsted area where the new Stavanger Concert Hall has been built.

The city of Stavanger recently decided to place a nameplate close to where the painter was actually born, and the commemorative plaque will be seen there soon.

The enigma of the painter's biological father has not been solved. The various assertions put forward by a number of local historians have, however, been misleading. Several names have been put forward as suggestions for the painter's probable father. His mother Elen Cecilie Gjesdal suffered for many years from mental illness. She endured several stays in the mental institution of Stavanger, and was in a number of instances placed in private homes. The two names that most frequently have been put forward as the father of Peder are Niels Hjorth and Hans Christian Jacobsen.

Niels Hjorth was in charge of overseeing the distribution of poor relief in Stavanger. His responsibility as overseer included the management of the poor house and the hospital. The responsibility for dealing with the illnesses and treatment of the patients lay with the doctor of the hospital.

At the time of her son's baptism Elen Cecilie Gjesdal wrote a note accusing Niels Hjorth of being the father of her son. Most of the local historians that have dealt with the question of the painter's father have been in some doubt about whether Elen Cecilie Gjesdal's accusation was correct. Elen Cecilie Gjesdal's brother took Niels Hjorth to court. He accused Hjorth of having misused his public position to take advantage of Elen Cecilie Gjesdal when she was at her most vulnerable. During the autumn of 1851 and the spring of 1852 Elen Cecilie Gjesdal, several other patients at the hospital, and other individuals were questioned a number of times by the police. Some local historians have read these statements from Elen Cecilie Gjesdal and the other witnesses, and found references stating that she had been sexually involved with "men" at the time when she became pregnant. As no names were found, it has been speculated that the lack of names was because the minutes from the initial police interrogations had been removed from the ar-

chives by public officers who had an interest in hiding a specific name, i.e. that of Hans Christian Jacobsen, a sailor, who belonged to one of the better-off merchant families in Stavanger. The story told holds that this sailor had a romantic relationship with Elen Ceilie Gjesdal, and that they bribed Niels Hjorth, so that Hans Christian Jacobsen could visit Elen Ceilie in the mental hospital.

It now turns out that the interrogations were not lost at all. They are all preserved in their rightful place in the archives. References to the “men” that Elen Cecilie Gjesdal was involved with are correct. In fact she told the police which men she had slept with at the time she became pregnant, which coincided with the time of the Stavanger market held from October 31st until November 2nd 1850. Elen Cecilie told her story in the late autumn of 1851, several months after her son was born.

Elen Cecilie stated that she had had sexual intercourse with Niels Hjorth, a young man named Rasmus Tobiassen Bergeland, and Wilhelm Fredrik Aarestrup.

Niels Hjorth never admitted to having had any sexual relations with Elen Cecilie Gjesdal. However he took on the responsibility as the father in order to avoid further rumours being spread around the town by Elen Cecilie Gjesdal and her brother.

Rasmus Tobiassen Bergeland was a crofter’s son living with his family at Bergeland just outside the city centre. He acknowledged that he had had sexual intercourse with Elen Cecilie Gjesdal once.

Wilhelm Fredrik Aarestrup was responsible for the day to day running of the office of the merchant company Koehler & Co. He lived in their town house, just a few blocks away from the mental hospital. He was the son of the head of police in Bergen, Peter Nicolai Aarestrup. Earlier his father had been the head of police, and also city judge of Stavanger.

Wilhelm Fredrik Aarestrup had returned to Stavanger as a clerk in 1849/1850. When Elen Cecilie Gjesdal confronted him with fathering her child, he almost immediately fled

Stavanger. He settled in New York as a “bookkeeper” and lived in Brooklyn, where he had four children. Two of his daughters grew up and married in Uxbridge, Massachusetts and have descendants there and in other parts of the United States.

It has been noted that Wilhelm Fredrik Aarestrup's aunt Marie Helene Aarestrup was an artist. She lived in Paris where she painted portraits from 1865 until the early 1900s.

Wilhelm Fredrik Aarestrup had a brother, Carl Fredrik Aarestrup who died and was buried in Aalesund in 1898. Carl Fredrik Aarestrup’s son Peter Nicolay Aarestrup was also buried in Aalesund in 1895, three years before his father. In this article the family connections between Elen Cecilie Gjesdal and her three possible lovers have been pursued in some detail. In short this article holds that Wilhelm Fredrik Aarestrup was most probably the father of Peder Severin Krøyer. Since the graves of both Wilhelm Fredrik Aarestrup’s brother, and his nephew have been preserved, as well as that of Peder Severin Krøyer (he died at Skagen, Jutland in 1909), there is a reasonable chance that DNA samples could solve the mystery for once and all of who was Peder Severin Krøyer’s biological father.

